

informační servis č.41

CENA 2 Kčs

NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO, 15.1.1990

Albánci v Kosovu demonstrují za své národnostní požadavky

- v l i s t ě : StB dnes a denně • Volební systém hotov?**
• Děti nepřátel • Armády se revcluce netýká?
• Palác s dvojitými zdmi • Afghánistán v roce dva
• Místo repatriace sibiřský lágr • Cizincem v rodném městě • *atd*

HROZÍCÍ JED NACIONALISMU

Prakticky celá východní Evropa (s výjimkou Albánie) se osvobozuje z jařma totality. Toto nadějně a všude vítané dění s sebou ale přináší problémy, které se dosud skrývaly za prvořadým úkolem svržení monopolu jedné strany. Nevýřčenému a nezištnému spojení dosud porobených národů hrozí nebezpečí, že se rozplyne v problémech hospodářských a národnostních vztahů, a protože ekonomie je pro řadového občana téma poněkud exaktní, ke slovu se dostávají právě nacionalisté.

Ponecháme-li stranou Sovětský svaz jako zvláštní případ mnohonárodního impéria, NDR s jejím prioritním vztahem k druhému německému státu i národnostně "čisté" Polsko a Maďarsko, vidíme následující situaci: první signál přišel podle očekávání z Jugoslávie, jejíž mýtus první země, která se rozešla se stalinismem, již padl. Takto pragmaticky tam začali uvažovat sami komunisté a vládnoucí strana převzala otěže do svých rukou. Tím, že vedla (srbský) národ proti "albánskému nebezpečí", v zárodku otupila potenciální opoziční hlasy lidu. Že tak přispěla k rozklizení federace, jí zřejmě mnoho starostí nedělá, neboť vztahy k jednotlivým svazovým republikám si představuje podobně vojácky. Paradoxně obrácená situace panuje v sousedním Bulharsku, kde se už vládnoucí strana staví na obranu práv etnických Turků, donedávna neuznávaných ani jako národnost. Zde se ale proti reformnímu vedení i opozici postavily nejširší vrstvy obyvatel se svéráznými představami o nedělitelnosti svobody. Výzva nezávislých odborů Podkrepa ke generální stávce našla ohlas teprve v souvislosti s protitureckými hesly. Vrcholem všeho je požadavek příslušného referenda: občané mají rozhodnout, zda se Turci mohou považovat za Turky! I v další balkánské zemi, Rumunsku, které se teprve probírá z noční můry, se začínají ozývat hlasy (především maďarské) volající po národnostním

vyrovnání, doprovázené akty násilí. Další vývoj a zejména reakce Rumunů se nedá odhadovat, ale zakořeněné semě ceaušescovského šovinismu neslibuje nic dobrého. z předchozího přehledu vyplývá jedna obecná skutečnost: jed nacionalismu nezlikviduje žádný jednorázový akt nebo reforma sama o sobě. Má natolik hluboké kořeny v lidech, že se s ním nevypovídala ani potitovská Jugoslávie, ani shora reformní Bulharsko, ani zdola se osvobodivší Rumunsko.

Co z toho plyne pro nás? Jako národnostní stát stojíme zcela jistě před podobnými problémy. To, že se dosud nevyhrotily v demonstrativní podobě, by nás mělo přimět spíše k jejich projednávání a publikaci než k přivírání očí před takovými náměty, jako jsou Slováci, Maďaři, Němci, Poláci, Ukrajinci, Židé a Cikáni. Bude nutné vysvětlit a napravit mj. to, že Židé u nás neexistovali jako národnost od 2.světové války, Cikáni od sčítání lidu roku 1970, Rusíni byli zaměňováni s Ukrajinci. Přijdou na řadu otázky Maďarů a jejich kulturní autonomie, sudetských Němců... A právě zde se dostáváme do současné reality. Po dlouholetém mlčení vznikají v deformovaných myslích představy, že předchozí vývoj byl jakýmsi automatickým během událostí, který se už nedá vrátit. To pochopitelně nelze, ale aby se podařilo zabránit výbuchu potlačovaných resentimentů (na rozdíl od Jugoslávie a Bulharska), je nutné přestat s kupeckými počty - tedy s vyčítáním, kdo se na kom více provinil nebo kdo komu více dluží. Neznamená to udělat pod celými dějinami čáru (co jsme si, to jsme si, doba byla zkrátka taková), ale oboustranně zveřejnit vše, k čemu bychom se třeba raději nehlásili, věnovat se především konkrétním příběhům, ukazovat problémy v jejich celistvosti a nezakreslených souvislostech, nevytrhovat je z kontextu. Budeme-li dusit tyto otázky pod pokličkou v naději, že se na ně zapomene, dočkáme se nanejvýš nečekané exploze.

Nejaktuálnějším příkladem je tu dnes otázka odsunu Němců, na níž lze takovýto přístup demonstrovat. Při úvahách o naší eventuální omluvě se jako nejméně sporná záležitost uvádějí násilnosti ve fázi "divokého odsunu". Padají zde termíny "masakr v Krásném Březně" nebo "jihomoravský pochod smrti" (P.Přihoda v LN č.2), podané ovšem v obecné souvislosti, takže pouze pamětník či zasvěcenec má představu, o co tam vlastně šlo. Většina našich občanů tuší, že se v té době odehrály ukrutnosti (protože to dá prostý rozum), ale má k nim dosti abstraktní a nevyjasněný vztah. Bylo by proto namístě vyložit právě tyto konkrétní a alespoň částečně dokumentované případy. Ačkoliv dosud nebyly analyzovány historiky, umožňují již nyní žurnalistické zpracování a zveřejnění. Tohoto úkolu se po válce ujaly Tigrisovy Obzory a Peroutkův Dnešek (seriál článků M.Mareše), a je tedy možné na jejich práci navázat. Pro orientaci běžného čtenáře je totiž nejdůležitější autentický prožitek a ten lze zprostředkovat pouze vyličením příběhu konkrétních lidí. Ať už dopadne případná omluva na mezivládní úrovni jakkoliv, je daleko významnější, jak budou naše vztahy k Němcům akceptovat a rozvíjet lidé, kteří válku ani odsun ve velké většině sami nezažili a znají je zatím pouze zprostředkovaně z potlačovaných, kusých a tendenčních informací. Proto je nutné objasnit, co byl ve skutečnosti "masakr v Krásném Březně" či "jihomoravský pochod smrti".

Berme události takové, jak se skutečně staly, jediné tak mohou posloužit jako memento a nikoliv jako zárodek dalšího zla. To není rozdmýchávání vášní, ale jediné povův vyrovnání s minulostí. A takový by měl být i přínos publicistiky. Jestliže obchází východní Evropou strašák nacionalismu, nezničíme ho zavřením dveří, ale pouze vyjasněním stanovisek. (pt)

STB DNES A DENNĚ

Jistě si vzpomínáte, jak občané, zvláště mladí, rozhořčeně skandovali na adresu Pohotovostního pluku při pokojných demonstracích "Gestapo, gestapo". To proto, že viděli, jak jsou nelítostně bít bezbranní staří lidé, ženy a děti. Byl to omyl. Tito nezralí mladí muži byli jen slepým nástrojem moci Jakešovy kamarády.

Co bylo Gestapo? "Geheime Staatspolizei" - Tajná státní policie. Hlavní opora fašistického diktátora Hitlera. Tvrdí muži v kožených kabátech, kterých se obávaly i jiné ozbrojené složky fašistického režimu. Předchůdcem Gestapa bylo sovětské GPU, později NKVD, dnes si říká KGB. Státisíce nevinných občanů SSSR se staly jejich obětí - dnes to bohudík již každý ví. To oni byli předními pomocníky masového vraha Stalina. To oni vytvořili špiclovský systém, kterým drtili občanskou společnost. Podle jejich vzoru byla vybudována i naše Státní bezpečnost.

Po uchopení moci Komunistickou stranou v únoru 1948 se aparát StB stále více stával hlavní oporou nastolování totalitní moci. Je samozřejmé, že již před únorem úspěšně napomáhal nečistým způsobem zajišťovat převzetí moci. Ať již různými akcemi, které měly za cíl poškozovat jiné politické strany NF, nebo infiltrace svých agentů do těchto stran, kde plnili úkoly v souladu se zájmem KSČ. Současně se pak snažili

ovlivňovat veřejně činné občany zastrašováním, a kde to šlo, i korumpovat. V padesátých letech byla StB naplno puštěna ze řetězu, což mělo za následek utrpení desítek tisíc občanů a v mnoha případech i jejich fyzickou likvidaci. To vše se dělo za řízení nejvyšších funkcionářů KSČ. Pozdější tvrzení, že Bezpečnost se postavila nad stranu, byla jen pokusem nějakým způsobem očistit KSČ. Také justice naplno sloužila KSČ. Poslouchala tak zvané trojky, někdy i pětky, při KV KSČ a při ÚV KSČ, které předem rozhodovaly o výši trestu, případně i o popravách. Zabralo by celou knihu, kdyby se popisovala nestvůrnost akcí StB proti občanům. Kupř. akce "Kámen", při které StB vytvořila umělou hranici a její agenti jako převaděči inkasovali veliké peníze od důvěřivých občanů a pak je přivedli do rukou příslušníků StB, kteří byli přestrojeni do uniforem západoněmeckých bezpečnostních orgánů. Právě tak jako Gestapo StB spoluzakládala ilegální organizace, aby je pak s velkou slávou odhalila a likvidovala. To vše je třeba vypátrat v archivech StB, pokud ještě nejsou zničeny, a zveřejňovat s cílem, aby občané měli představu, jak pracuje tato složka.

Nutno dodat, že pracuje dosud. Příslušníci StB docházejí do zaměstnání, mají osobní zbraně a mohou klidně řídit své agenty a informátory. Mohou v klidu

přijímat aktivní opatření, jako je např. kvalifikovaná desinformace, šíření nepravdivých zpráv, zastrašování apod. To, co prohlásil I. náměstek ministra FMV dr. Průša, že je pozastavena činnost složek StB, které pracovaly ve vnitřním vyšetřování, není pravda. Dr. Průša je sice právník, ale práci StB, zvláště agenturní práci na vnitřních bázích, asi nerozumí a nechápe, že všichni tito příslušníci prováděli a provádějí nezákonnou činnost, namířenou proti ústavním a občanským svobodám lidu naší vlasti. Tito lidé měli být dávno mimo službu, odzbrojeni, zbaveni služebního průkazu a dále prošetřováni.

Mnoho občanů projevuje obavy z toho, že tento problém není ještě vyřešen. Co si mají myslet o tom, že v televizi vystoupili dva náčelníci Správy StB plk. Mencl a plk. Vykypěl, kteří se tvářili, jako by o událostech 17. listopadu nic nevěděli. Každého, kdo této problematice jen trochu rozumí, udivilo, že tito muži, kteří z titulu svých funkcí řídili stovky akcí proti občanům, ještě mohou sloužit. Samozřejmě, že v podobném duchu podávají zprávy i I. náměstkovi FMV, kterému nezbývá než jim věřit, poněvadž nemá možnost kvalifikované kontroly a prověrky. Nevím, či vinou je, že si I. náměstek nevytvořil u sebe štáb kvalifikovaných a demokraticky smýšlejících důstojníků StB, propuštěných po r. 1968. Doufáme, že nedávno jmenovaný ministr FMV bude rozhodnější a uvědomí si svoji odpovědnost.
(Střihavka-Praha, zkráceno)

SNB MÁ PROBLÉMY

Deník Mladá fronta otiskl dne 8. 1. 1990 článek s názvem "Proč se zastílel náčelník". Začíná těmito slovy: "Na lázeňskou metropoli Teplice v Čechách padá strach." Dále se píše o vlně násilností a trestných činů v této oblasti. Po tomto úvodu pokračuje článek otevřeným dopisem příslušníkům SNB v okrese Teplice prezidentu republiky a FMV. Hodní a poctiví příslušníci SNB si v něm stěžují na své hanobení a na útlak ze strany amnestovaných a OF, který vyvrcholil dne 5. 1. 1990, kdy se na nátlak zástupce OF a okresního prokurátora zastílel náčelník OS SNB v Teplicích. Žádají mimo jiné vyšetření tohoto případu. Když nebude jejich požadavkům vyhověno, vyhrožují netečností k současné kriminalitě ve státě. K této výzvě se připojují příslušníci dalších OS SNB v republice. Tolik článek.

Také vás mrazí v zádech?

Je zajímavé, že tito příslušníci neprotestovali před měsícem, kdy měli plné ruce práce se zadržováním denního tisku do tohoto i dalších okresů. Od 17. do 30. listopadu se podle svědeckých výpovědí na Teplicko dostalo pouze Rudé právo. Nevadilo jim hlídat na všech příjezdových komunikacích do okresu a kontrolovat každé příježdějící vozidlo, zda nepřiváží tisk. Kam se poděli všichni poctiví a chrabří příslušníci, kteří ještě na začátku prosince srhávali plakáty studentů a OF, a tím pomáhali a chránili všechen pracující lid před dialogem a demokracií? Berou si snad nyní náhradní volno za tyto namáhavé a záslužné akce? Kam se všichni poděli, mají opravdu takový strach z lidí, kteří se na ně dříve báli i jen špatně pohlédnout? Nebo jde o další akci s přibližně těmito myšlenkami: Chtěli jste demokracii? - Tak

INFORMÁTOŘI NEBO INFORMACE?

Při sobotní tiskové konferenci po schůzi krajských a okresních náčelníků SNB zaujal diváky u televizních obrazovek ministr Sacher svým výrokem "každá vláda potřebuje vědět, co se děje mezi veřejností", týkajícím se další existence Státní bezpečnosti, i když vzápětí nato ujistil, že represivní složky StB budou zrušeny.

V demokraticky fungující společnosti, kde vláda vzniká na základě výsledků svobodných voleb, jsou pro ni potřebné údaje dosažitelné jednak prostřednictvím volených zástupců (tedy parlamentu, kterému je odpovědná), a nezávisle na nich ze svobodného tisku - je tu tedy dostatečná záruka zpětné vazby. Naše nová vláda byla však ustavena díky nátlaku opozice a veřejnosti a dosud neproběhly všechny ústavní změny, směřující k demokracii. To, "co se děje mezi veřejností", se ministerstvo vnitra dozvídá především ze sítě informátorů, kterou vybudovala StB. V případě špiclování opravdu nejsou represivní složky bezprostředně nezbytné. Vytvoří-li se síť donašečů a příslušná databanka informací, může - v případě nějaké dramatické změny - sehrát roli represivního aparátu celá SNB nebo i armáda, postupující podle připravených pokynů.

Jestliže proběhnou skutečně svobodné volby a vzejde-li z nich ústavodárná národní shromáždění, bude otázka občanských svobod (a tím i existence Státní bezpečnosti) jednou z priorit nové ústavy. Pokud se nepodaří do voleb eliminovat tajnou policii, která bude moci navíc nerušeně rozvíjet svou špehounskou aktivitu, těžko mluvit o jejích zcela svobodném charakteru. Měli bychom proto všichni ve svém vlastním zájmu požadovat kategorické zrušení StB a tento požadavek vtělit i do předvolební argumentace.

Závěrem k informovanosti vlády o dění mezi obyvatelstvem: podpora nezávislého tisku by stála státní pokladnu jistě jen zlomek částky, kterou je placena dosavadní síť fízlů.

(pt)

ji tedy máte, ale následky si poneseť sami! Chtěl váš prezident amnestii? - Je tady, ale kdo ty kriminálníky zvládne, to tedy opravdu nevíme, za to my placení nejsme!

Naskýtá se pak otázka, komu a čemu mají a chtějí tyto orgány sloužit, když represivní opatření mohli provádět bez problémů i skrupulí a k ochraně lidí a společnosti nemají vhodné podmínky. Proč ještě žádný odpovědný činitel SNB veřejně nevystoupil a po pravdě neřekl, že při každé amnestii dochází ke zvýšení trestné činnosti. Podle údajů FMV se trestných činů v posledních dnech dopustilo asi 0,6% amnestovaných.

Na závěr bych chtěl apelovat na všechny kriminální živly. V této době pro naši Bezpečnost tak pohnuté a těžké, kdy má dost starostí sama se sebou a nemůže vaše starosti operativně řešit. Vemte si dovolenou nebo náhradní volno.

(Václav Beran)

ODZBROJIT NEBO DOZBROJIT?

Jak jistě vědí všichni, kteří se o tento problém zajímají, byly zrušené jednotky Lidových milicí řádně odzbrojeny a odebrané zásoby palných zbraní převzala regulérní armáda. Tak to aspoň ke všeobecné spokojenosti prezentoval denní tisk. Zdá se však, že se v revolučním chaosu na leccos zapomnělo a že si k naší škodě chrbatí milicionáři na nedostatek výzbroje stále ještě nemohou stěžovat. Zvláště se to týká alarmujícího faktu, že si všichni členové LM, kteří o to měli zájem, mohli ponechat tzv. osobní zbraň, to jest pistoli ČZ vzor 70, ráže 7,65. Tato pistole se jim dle vyhlášky ministerstva vnitra vydávala ve "zkráceném řízení", rozuměj: prakticky beze všech "formalit", které jinak podobnou proceduru nutně doprovázejí. Tyto osobní zbraně může civilním pistolníkům odebrat opět pouze FMV, do odzbrojení Lidových milicí se totiž nezapočítávají. Nebylo by to nakonec nijak obtížné, stačí prostě zrušit platnost určitých zbrojních pasů a hotovo. Jenomže právě k tomu zřejmě nemají příslušné orgány moc chuti. Dle vyjádření poradců ministra Sachera to "takhle dělat nelze". Díky této útloučnosti se po ulicích našich měst permanentně pohybuje dost početná skupina ozbrojenců. Došlo to až tak daleko, že někteří své kolty neodkládají ani v šatnách továren, a hrdě kráčí ke stroji s bouchačkou v náprsní kapse montérek. Tváří v tvář situaci má Sacherovo ministerstvo dvě možnosti: buď definitivně odzbrojit bývalou ocelovou pěst komunistické strany, nebo rozdat zbraně dosud bezbranné společnosti. Doufejme, že se nový ministr rozhodne správně. (il)

VOLEBNÍ SYSTÉM HOTOV?

Za poslední dva měsíce padlo mnoho politických rozhodnutí, která jsme přijímali jako splnění samozřejmých přání nás všech. Rozhodnutí o volebním systému je něco jiného. Nevíme přesně, co si vlastně máme přát, protože se v takových věcech jen málokdo vyzná. Studovat finesy volebních systémů se v totalitním režimu zdá zálibou skutku akademickou a informací o nich bylo minimum. Nicméně jsem měl z úskovky Občanského fóra 12. ledna nepříjemný pocit, že se tu na nás něco upeklo. Doufejme, že to bylo diktováno jen nedostatkem času.

Předmětem jednání rozhodujících politických sil, o kterém Petr Pithart hovořil, bylo nejdříve druhé a poslední kolo rekonstrukce nejvyšších zastupitelských sborů, které by mělo být skončené do konce ledna. Nechci tento proces podceňovat, ale má podle mého názoru důležitost víceméně estetickou. Tyto sbory mají dohromady 700 poslanců a po televizních přenosech z jednání FS je jasné, že i když z nich KSČ odvolá až 100 poslanců, žádná rekonstrukce je nemůže zachránit a důležitá rozhodnutí budou muset být de facto činěna jinde. Podle návrhu ústavního zákona budou strany moci odvolávat své poslance, poslance nestraníky budou odvolávat OF a VPN a organizace NF. Uprázdňené mandáty budou obsazovány nesraníky, tj. OF a VPN. O úpravě postupu, kterým (ne)mohou voliči odvolávat své poslance, se neuvazuje. Zúčastněné strany se tedy dohodly, že poslance budou moci odvolávat zúčastněné strany.

Druhým bodem jednání byl volební systém. Základní informace o jeho zásadách, které předložilo OF a které se v podstatě kryjí s návrhem ČSS, jsou známé. Nemíním zpochybňovat systém poměrného zastoupení. I v něm se uplatní osobnosti, zejména pokud si programy stran zůstanou ve své všeobecnosti stejně podobné jako dosud. Úlohu

osobností zvýrazňuje možnost preferenční volby, tj. volič může pořadí kandidátů v rámci strany měnit. Kromě toho má volební systém orientovaný na osobnosti také svá úskalí. Kdyby proti sobě kandidovali, řekněme, Petr Uhl a doktor Plzák, kdo z nich by na průměrného televizního diváka zapůsobil jako větší osobnost? Problematičtější se zdá být trojitý filtr malých stran: pětiprocentní limitující klauzule, 10 000 členů nebo podpisů do poloviny dubna a honorování získaných mandátů ze státního rozpočtu. Zabránit roztržštěnosti politického života, vytvořit parlament se silnou většinovou vůlí, to zní velice hezky (třebaže teoreticky vznik takového parlamentu ani takto není zaručen), ale také to znamená podvázání rozvoje politického života na nejnižší rovině. Politická tělesa, která se budou moci s vážnou tváří ucházet o parlamentní křesla, lze dnes spočítat bezmála na prstech jedné ruky a volby jsou za rohem. Občan ochotný aktivně se politicky angažovat a znechucený ze všech uvedených těles - a existenci takových občanů jsme nuceni předpokládat - prostě nemá šanci. Abyste získali 5%, musíte založit stranu a dostat se do masmédií. Pokud nežijete v centru a nemáte vhodné kontakty, tak to nestihnete, i kdybyste chtěli. Rozhodující politické síly se asi shodly, že takový občan by neužitečně komplikoval volby. Nabízejí mu jedině špatný výp: může vystupovat jako nezávislý kandidát - ale pouze v rámci kandidátky nějaké politické strany! Tento dialekický žert, kterého bychom raději byli ušetřeni, není ani originální. V dávno minulých dobách zde existovalo cosi podobného, jmenovalo se to Národní fronta.

Tento pohled je vyhrcočený. Všechno může vypadat daleko lépe. Dá se také namítnout, že místní demokratické podhoubí by se mělo rozvíjet ve vztahu ke komunálním volbám, které by měly proběhnout na podzim. V parlamentě

by měli jistě zasedat špičkoví odborníci, jací se nenajdou v každém okrese. Hájení zájmů domovské obce není v zákonodárném orgánu to nejdůležitější. Zcela věcně je však možno konstatovat, že si OF uvázalo na krk nesmírné břemeno: postavilo rovnítko mezi sebe a veškerou v etablovaných politických stranách neorganizovanou veřejnost a zároveň chtě nechtě funguje jako politická strana. Zastupuje tuto veřejnost při odvolávání poslanců a vybírání nových při současných rekonstrukcích a bude ji zastupovat v červnových volbách. Můžeme si myslet, že při téměř všech důležitých rozhodnutích obstálo výborně, ale to není to jediné podstatné. Taková rozhodnutí by se neměla dělat kabinetním způsobem. Není čas a nejsou možnosti nechat všechno projít diskusí, ale veřejnost by měla vědět, z jakých alternativ se volilo, z jakých důvodů a pod jakými tlaky. Na

tiskovce jsem se s překvapením dozvěděl, že zmíněný návrh zásad volebního systému je už asi druhou nebo třetí variantou. Svůj návrh ústavy se kdysi OF alespoň pokoušelo rozmnožit. Mnohé čtenáře novin by materiály tohoto druhu zaujaly, působilo by to na kvalitu zpětné vazby a politici by se pomalu připravovali na situaci v demokratických zemích normální - že se stejně máloco podaří utajit.

OF teď musí zahájit proces, na jehož konci budou stát kandidáti červnových voleb. Tito kandidáti by neměli být předloženi veřejnosti jako dárek na základě nějakých zákulisních pochodů a interních instrukcí. Měli by se naopak o své kandidatury ucházet před veřejností. Vzhledem k tomu, že OF drží vlastně v rukou naše politická práva, byly by tyto primárky jakými volbami ve volbách. Budou jimi skutečně?

-wei-

JAK SE DÁ VOLIT

Po tiskové konferenci KC OF konané 12. ledna se vyjasnily mnohé otázky kolem příštích voleb, ale zároveň se objevily další pochybnosti. Volby by se měly konat asi 8. června a celkový počet poslanců do tří zastupitelských sborů - FS, ČNR, SNR - by se měl snížit ze 700 na 550. Volit by se mělo proporcionálním způsobem ve dvanácti více-mandatových obvodech. Voleb by se mohla zúčastnit jen volební strana, která má deset tisíc členů nebo písemnou podporu téhož počtu občanů. Mandát by mohla dostat jen jedna strana, která získá ve volbách v ČSR nebo SSR alespoň 5% platných hlasů. Podívejme se na to podrobněji.

Proportionální volební systémy se dělí na tři hlavní skupiny - na soustavu Hagenbachovu, d'Hontovu a Hareovu. V předmnichovské republice a v prvních poválečných volbách se volilo modifikovanou Hagenbachovou soustavou - tj. křesla v parlamentu se rozdělovala pomocí pravidla největších zbytků. Volebních krajů bylo 22, později 28. Voleb se mohla zúčastnit každá volební strana, která si ve volebním kraji nechala zaregistrovat kandidátku s pevným pořadím kandidátů a podpořila ji podpisy jednoho sta důvěrníků strany. Volič se ve volbách rozhodl pro celou kandidátku a pořadí kandidátů na ní nemohl měnit. V prvním skrutiniu (sčítání) se odevzdané platné hlasy podělily počtem mandátů daného volebního kraje. Celá část tohoto podílu udávala volební číslo. Kolikrát bylo toto volební číslo obsaženo v počtu platných hlasů odevzdaných pro určitou stranu, tolik obsadila ona strana křesla. Zbytky hlasů jednotlivých stran se převedly do druhého skrutinia. Hlasy pro strany, které v žádném kraji nezískaly alespoň jeden mandát, se nepřeváděly. V druhém skrutiniu se postupovalo následovně: Zbylé hlasy z celé republiky, popřípadě z jednotlivých zemí, se podělily počtem neobsazených mandátů, zvětšeným o 1. Celá část podílu udávala volební číslo druhého skrutinia. Dále se postupovalo jako při prvním sčítání. Přebývalo-li jedno křeslo, odebralo se straně, která měla nejmenší zbytek hlasů po dělení volebním číslem, zbylé mandáty se postupně přidělovaly stranám s největším zbytkem. Pro úplnost je třeba říci, že za předmnichovské republiky existovala možnost i třetího skrutinia, ve kterém se přidělovaly zbývající mandáty stranám národnostních menšin.

Tento systém sice upřednostňoval malé strany, ale obavy z toho, že parlament bude nestabilní, se ukázaly liché. Hlavním nedostatkem byla existence vázaných kandidátek. Mandáty byly obsazovány v pořadí kandidátů na nich uvedených a volič nemohl toto pořadí ovlivnit. V podstatě se jednalo o porušení zásady přímé volby. Volič nevolil poslance, ale strany, a dával jim svým hlasem pokyn, aby získaná křesla obsadily podle své úvahy. Volič jen předem věděl, jak se to bude dít. Mezi voličem a poslancem nebyl ani náznak osobního vztahu.

Tento velký nedostatek voleb, který umožňuje sekretariátům stran udělat si z poslanec. křesla rodinnou živnost - kandidáti uvedení na prvních místech kandidátky mají největší pravděpodobnost na zvolení - je odstraněn ve volebních systémech některých skandinávských zemí. Volič může určovat očíslováním pořadí kandidátů, popřípadě některé kandidáty škrtnat a nahrazovat je jinými. Tento způsob volby snižuje úlohu sekretariátů stran, ale posiluje vlastní stranu. Není také nezanedbatelný pocit voliče, který ví, že se rozhodl pro určitou osobu, může sledovat její chování v parlamentu a v příštích volbách poslance znovu podpořit či odmítnout. Přispívá to ke klidnější politické atmosféře a zvyšuje to pocit odpovědnosti voliče, ale i poslance. V každém případě bychom se měli v příštích volbách na tyto volební systémy orientovat a neopakovat nedostatky volebního systému první republiky.

Za prvné republiky stačilo k registraci kandidátky sto podpisů. Nyní se předpokládá těchto podpisů deset tisíc. Autoři návrhu netuší, co činí. Při účasti sedmi stran to znamená ověření 70.000 podpisů či stranických registrací občanů. Jak veliký bude muset být aparát, který bude ověřovat pravost podpisu, že se podpis neopakuje, že strany nemají mrtvé duše a že se nestanou obětí provokace? A zapomíná se přitom na jednu velmi důležitou věc - porušuje se tím ústava - tajnost voleb. Nezanedbatelná část populace musí veřejně ohlásit, pro kterou stranu bude hlasovat. Co by tomu řekl ústavní soud, kdyby působil?

Chápu důvody autorů návrhu - zamezit přístupu do parlamentu malým stranám a zabránit tomu, aby jeho činnost byla roztržena velkým množstvím partikulárních zájmů. Toho lze však dosáhnout i bez nutnosti rozsáhlých podpisových akcí. Silný parlament lze zvolit většinovým volebním systémem nebo systémem poměrného zastoupení, který preferuje větší strany. Je to soustava d'Hontova, která se opět používá s úspěchem ve Skandinávii. Hlasy odevzdané pro jednotlivé strany se postupně dělí číslem 1,2,3 atd. Jednotlivé podíly se seřadí podle velikosti a k nim se přiřazují mandáty, které náležejí vždy té straně, z jejíž hlasů byl podíl vytvořen. Postupuje se tak dlouho, až jsou všechna křesla obsazena. Je to jednoduché a strany nemají pocit křivdy, že jejich možnost uplatnit se ve volbách je nějak administrativně omezena. (Mimochodem, 5% omezení na získání mandátu je očividně nespravedlivé pro slovenské voliče.) Jinak lze zabránit přebujelé účasti kapesních stran na volbách volební kaucí.

Pozoruhodná je i volební soustava Hareova. Používá se např. v Irsku a umožňuje rovněž voliči výběr z kandidátky, ve které mohou být zapsáni i nezávislí kandidáti. To je však námět na další článek.

(Petr Krejčí)

DĚTI NEPŘÁTEL

Myšlenka omluvy za odsun sudetských Němců vyvolala rozhořčené protesty lidí, kteří se obávali nějaké propagace sudetského revanšismu a zlehčování útrap, které způsobili Němci Čechům. Čekám, kdy vyvolá i řádné a odpovědné zhodnocení toho, jak odsun Němců probíhal. Zatím nepozoruji, že by si naše veřejnost byla vědoma toho, že kromě nevyhnutelných ztrát, které u nás Němci po válce utrpěli (ztráta majetku, bydliště, v případě rodin usídlených zde po staletí doslova ztráta vlasti), byly i ztráty na životech, kterým se dalo zabránit.

K problematice odsunu a kolektivní viny toho bylo už dříve mnoho napsáno, ale nesmělo se u nás zveřejňovat. Za zvlášť cenné považuji svědectví člověka, který se za všech režimů ujímal trpících: Přemysl Pitter byl křesťan, který před válkou vedl Milíčův dům pro zanedbané a opuštěné děti na žižkově, pak pomáhal deportovaným Židům a Čechům, hned po osvobození založil v několika zámečcích v okolí Prahy zotavovny pro děti, přicházející vysílené z koncentračních táborů. Jeho spolupracovnice Olga Fierzová píše o tom, jak si uvědomili, že podobnou pomoc potřebují i "děti nepřátel". Svě první setkání s internačním střediskem pro Němce zažili, náhodně, v Raisově škole v Praze: "Otevřelo se nám peklo, o němž kolemjdoucí občané neměli tušení. Přes tisíc Němců, většinou žen a dětí, bylo nacpáno ve školních třídách a ve sklepích. Slámy nebylo, museli sedět na holé zemi. Ani lehnout si nemohli. Nemocní a zdraví, starci a děti se tísnili v nepopsatelné změti... Podle naší pozdější informace zemřeli kojenci do jednoho."

"Hrozné výjevy z Raisovy školy nedaly Přemyslovi pokoje... Požádal osobního lékaře presidenta Beneše, aby s ním zajel do Raisovy školy. Tam mu ukázal umírající kojence. Prosil ho o přímluvu u presidenta, aby se v internaci dostávalo alespoň dětem mléka. Avšak ani president nemohl změnit ustanovení ministerstev vnitra a výživy, která již byla v rukou komunistů... V té době se už také obnovovalo Ministerstvo sociální péče. Tam se poprvé setkal s porozuměním. Dostal povolení převzít všechny choré a opuštěné německé děti do svých ozdravoven." (Během téměř dvou let našlo záchranu a ochranu v zotavovnách, vedených P.Pitrem, přes čtyři sta německých dětí.)

"Ve Velké Praze bylo v létě 1945 na 30 improvizovaných internačních táborů pro Němce a kolaboranty s asi deseti tisíci dospělými a patnácti sty dětmi. Nejhorší to bylo na Sokolském stadionu, kde tisíce lidí musely spát na holé zemi pod širým nebem bez pokrývek. Těžce nemocní a děti leželi na parném letním slunci v nevýslovné špině. Nejen záchody, ale i cesty k nim byly pokáleny nemocnými úplavicí. Nemohli se dále dovléci a zůstali ležet ve vlastních výkalech. Našli jsme mezi nimi i starého profesora, přítele prvního presidenta T.G.Masaryka, který jej dal kdysi povolát z Německa na pražskou universitu... Přemysl se znal s chotí nového pražského primátora, paní Vackovou, ušlechtilou ženou a oddanou komunistkou. Zavezl ji prostě na stadion. Div neomdlévala zděšením. Poslala

jej tam pak znovu se dvěma pohlaváry z Ministerstva vnitra, pod jehož pravomoc odsunová střediska spadala. Tábor na stadionu se skutečně za několik dní začal likvidovat. Internovaní byli rozvezeni do středisek na venkově."

"Stížnosti ze zahraničí na české internační tábory se množily. Zdravotně-sociální komise Zemského národního výboru pověřila proto Přemysla Pittra kontrolou internačních středisek a požádala ho o zprávu. To nám umožnilo přístup do mnohých míst a odhalilo strašlivé poměry, které byly jen malému počtu Čechů známy. V mnohých táborech nedostávali internovaní ani "židovské přiděly", které jim patřily. Zvůle a zlovůle panovaly všude. Ukázalo se, že jen malé procento internovaných bylo aktivními nacisty. Přemysl žádal ve své důvěrné zprávě, aby byli, ve smyslu prohlášení ministerského předsedy, ponecháni v táborech jen ti Němci, kteří byli skutečně činnými členy Hitlerovy strany. Všemocné Ministerstvo vnitra si však nedalo líbit takovéto kritické zasahování. V denním tisku se objevily překroucené úryvky jeho důvěrné zprávy. Ministerstvo vyzvalo Zemský národní výbor, aby Přemysla Pittra - pro přátelství k Němcům - z komise vyloučil. To se také stalo."

Úryvky z těchto pamětí (O.Fierzová, Dětské osudy z doby poválečné) nás upozorňují i na to, jak odlišné byly reakce na informace o poměrech v internačních táborech. Informace, jež některé lidi přiváděly k pohnutí a hlubšímu zamyšlení, jiné zas zaměstnávaly jen potud, jak je utajit a jak zneškodnit jejich původce. (Po převratu v roce 1948 se P.Pitter pokoušel ve své práci pokračovat, nakonec mu bezprostředně hrozilo zatčení a musel emigrovat.)

Nepřekvapuje, že právě Rudé právo bylo v poslední době tak vyhraněně proti jakémukoliv přehodnocování odsunu. Komunistická ideologie třídního boje je živena myšlenkou kolektivní viny (a ovšem i kolektivních zásluh). Komunisté využili velmi rychle toho, že po hrůzách nacismu (založeného na teorii kolektivní viny "méněcenných ras") a války se myšlenka kolektivní viny německého národa stala tak aktuální. Využili pro sebe důkladně odsun sudetských Němců (nezabývajíce se vůbec otřesnými "detaily", jaké zaznamenali Pitter a jiní), a to nejen materiálně, ale i propagandisticky, a v tom by chtěli pokračovat dodnes. Znedávných reakcí veřejnosti jsem získala dojem, že se jim to může dařit.

Na závěr připomínám, že právě komunisté vyžadují dnes, aby jejich vina nebyla posuzována jako kolektivní.

Monika Žárská

ARMÁDY SE REVOLUCE NETÝKÁ?

OTEVŘENÝ DOPIS PREZIDENTOVI

Vážený pane prezidente!

Nás, vojáky základní služby z litoměřických kasáren pod Radobylem, doslova zaráží postoj ministra národní obrany Vacka v rozhlasovém rozhovoru týkajícím se náhrady pracovních sil za propuštěné vězně.

Pan ministr se zde bije v prsa a prohlašuje, že to, co se v civilu organizuje týdně a měsíce, zařídí armáda za pár dní. Bohužel si pan ministr zřejmě nestačil ve víru událostí všimnout, že v civilu proběhla revoluce a pozměnila se ústava, ale na vojně, kde se stále oslovujeme "soudruhu" a kde platí zastaralé základní řády, se kromě zrušení politických orgánů nestalo vůbec nic.

Proto se ptáme: jak je možné, že v NDR, která je také členem Varšavské smlouvy, lze zkrátit vojenskou službu z 18 měsíců na rok, a to s okamžitou platností, a u nás ne? Domníváme se, že naše velení v čele s panem ministrem zcela vědomě brzdí proces obrody v naší armádě, ale snaží se na veřejnosti blýsknout promptním dodáním pracovních sil do závodů.

Sokující stav je také v našich kasárnách. Jejich velitel je natolik neschopný, že nedokáže zajistit vojákům životní podmínky hodné člověka konce 20. století. Velení svazku se zmůže pouze na četné razie na jednotlivých útvech. Kázeň vojáků je udržována pouze atmosférou strachu. Celkový vojenský režim byl ve všech směrech přitvrzen: "Nechtěli jste SSM a POLITICKÉ orgány, tak to máte".

Na tomto místě nelze nevzpomenout stromy, které lemují cestu. Jejich větve kdosi uřezal až k samému kmeni a kmeny natřel do poloviny výšky bílou barvou. Už tato přírodní "harmonie" působí na normálního člověka depresivně.

V některých budovách našich kasáren se netopí vůbec nebo jen velmi málo. Vojáci z povolání si patrně vůbec neuvědomují, že za vojáky v základní službě převzali plnou odpovědnost od jejich rodičů, kteří se jim, alespoň ve většině případů, snažili dát to nejlepší. Jsme však svědky toho, že stupidní heslo "vojna dělá z chlapce chlapa" pouze zakrývá to, že se z vojny vrací mravně, ale i zdravotně poškození lidé!!!

Zvláštní místo v systému zaujímají absolventi vysokých škol, s nimiž, ačkoli jsou to již celí lidé, navíc vysokoškolsky vzdělaní, je nakládáno nedůstojně. Jejich názory jsou velmi často přetřásány a zesměšňovány veliteli, jejichž intelektuální a zejména morální kvality jsou většinou velmi slabé. Připadá nám, že se jim tyto "velitelé" snaží seč mohou vygumovat z mozku vše, co si tam v době studia uložili.

Závěrem bychom chtěli podtrhnout, že považujeme naši armádu za "stát ve státě" a každá kasárna za "město ve městě", a pokud byl proveden radikální řez ve vládě i v celém státě, je bezpodmínečně nutno tento krok provést také v armádě a dotáhnout jej až do konce!

63 vojáků VÚ 1031 a 3857 Litoměřice (podpisy v redakci a ve vojenských útvech)

6. ledna 1990

r o m a n i a

Skupina pro společenský dialog, Bukurešť
k rukám Steliana Tanasa, Mircea Dinesca a Doiny Corney

Drazí přátelé,

s krajní úzkostí a pocitem naprosté bezmoci jsme sledovali statečný boj občanů Rumunska proti šílenství totality. Vaším prostřednictvím chceme nyní pozdravit všechny, kteří krví svědčili o tom, že svoboda není jenom abstraktním a od reality odtrženým pojmem, nýbrž životní nutností. Skláníme se v hluboké úctě před památkou tisíců mrtvých a stisnutí se tážeme sami sebe, jestli jsme udělali opravdu všechno, aby k tak hrozným obětem nedošlo. Hřbitovy v Rumunsku jsou svědomím celého světa, tragickým varováním světové civilizaci, která mnohdy bezstarostně či lhostejně přihlížela výstražným znamením zaznívajícím z vaší celá desetiletí zkoušené země.

Před několika dny jsme se seznámili se základní deklarací Skupiny pro společenský dialog. Humánní hodnoty, akcent na lidská práva, nabídka celospolečenského dialogu bez jakékoli diskriminace a solidarita s trpícími jsou těmi základními idejemi, z nichž v roce 1977 vznikla občanská iniciativa Charta 77. Také my, nezávisle na politické ideologii, usilujeme o spravedlivou a demokratickou společnost. Jsme s vámi nejen solidární, ale budeme vašemu čestnému úsilí nablízku svou připraveností k okamžité pomoci jakéhokoli druhu.

V úctě

Miroslav Lehký, Jan Ruml, Miroslav Tyl, mluvčí Charty 77.

V PRAZE 12. 1. 1990

PALÁC S DVOJITÝMI ZDMI

Klepáme na dveře z boku královského paláce, ke kterým nás poslaly hlídky od hlavní bohaté zdobené brány. Po chvíli nám otvírají po zuby ozbrojení vojáci se dvěma důstojníky. Vysvětlujeme jim své přání prohlédnout si to, co spatřil jen málokdo. Královský palác dal postavit otec krále Michala, který dnes žije v exilu na Západě. Před revolucí se nazýval prezidentským (Consiliul de stat) a byl reprezentativním sídlem despotické Ceaušescovy vlády. Za jeho pečlivě sřezanými zdi se pořádaly honosné recepce a uzavírala se věčná přátelství s vládci stejně despotických režimů z celého světa. Bývalí vládcí Československa mezi nimi samozřejmě nechyběli. Uvnitř bludiště bohatě zdobených sálů jsou i mýtické kabinety č. 1 a č. 2 Eleny a Nicolae Ceaušescových. V druhé části paláce je muzeum výtvarného umění, kde teď čekáme na člověka, který je zde velitelem. Přichází vysoký muž v brýlích a v dlouhém vojenském kabátě. Jmenuje se Pavel Nicolae a je členem Výboru pro národní dědictví FNS. Odevzdáváme své osobní doklady hlídce u dveří a jsme vedeni chodbou plnou odpadků, lahví a vojenské výstroje do malé přijímací kanceláře. Před jejími dveřmi je kaluž čerstvé krve - stopa bojů, které se zde odehrály. V místnosti, kam vstupujeme, sedí vojáci se samopaly na kolenou a s bílými obvazy na zraněních. Podávají nám láhve coca-coly, jako bychom byli v nějakém podivném muzeu pop-artu. Náš průvodce je jedním z civilistů, kteří spolu s deseti vojáky odklízeli z výstavních sálů za stálé palby obrazy a sochy do úkrytů. "Nevěděli jsme ani, odkud na nás střílejí. Čtyři dny a noci byly děsivou noční můrou", vzpomíná p. Nicolae. "Měli jsme strach, ale když vidíš, že tvůj ideál vítězí, tak na smrti nezáleží." Příslušníci Securitate a speciální teroristické oddíly měly za úkol obsadit celou budovu paláce, tedy i část s muzeem, a velmi dobře se zde orientovali. Stříleli z naprosto neočekávaných míst, kanalizace, ventilace a ze stropů a zdí. Znalost plánů, které neznali ani letití zaměstnanci muzea, jim tento zákeřný pohyb umožňovala. Diktátor myslel na všechno. Z malé kanceláře odcházíme do zvláštních prostor paláce. Ve zdech místo obrazů zejí hluboké díry. Na palác uvnitř zmítaný nerovným bojem se střílelo ze všech stran. V přízemí se již začalo s rekonstrukcí. Nábojnice spolu s odpadovou omítkou jsou již odklizeny a začínají se zasklívat vystřílená okna. z přízemí vystupujeme po schodech, kde měl dnes jeden z obránců muzea církevní i civilní sňatek. U schodiště v patře jsou na zemi srovnané zbytky exponátů. Ohořelé grafiky, pomákané gobelíny, několik váz a obrazů. Nepoškozená část je dobře ukryta v depositáři. Bylo zničeno asi 15% všech exponátů muzea.

V místech, kde stojíme, byl zasažen dvěma střelami vedoucí restaurátorské dílny. Nalevo od této výstavby je archiv dokumentace. V ohořelých vitrínkách zčernalého nábytku jsou hromádky popela 25leté pečlivé práce. Vůni knih a papíru zde vystřídal ostrý zápach spáleniště. Proraženým otvorem ve zdi vstupujeme do druhého křídla paláce, odkud vládl železnou rukou diktátor. Náš průvodce ukazuje na štukovými lístky maskované větráky v rozích bohatě zdobeného stropu nad mramorovým schodištěm. Stříleli i odtud, upozorňuje nás. Všude nad střepy a kusy mramoru poletuje i bílé peří. Od schodiště se dostáváme prázdným sálem, jehož nástěnné malby by nikdo nepoznal, kolem dveří kabinetů č. 1 a č. 2 do prostor, kde se konaly samotné recepce. Podlaha je pokryta střepy a kusy ohořelého dřeva. V rohu je bílé převržené křeslo a klavír, z kterého trčí třísky. Velkými otvory ve zdech vidíme zničenou univerzitní knihovnu, která jako by zrcadlila palác naproti, z kterého se díváme. V sálech, kde byla expozice muzea, jsou u stěn opřeny obrazy s vytrhanými kusy plátna. Teroristé stříleli i zpoza obrazů a z těl a tváří barokních postav létaly kulky. Vzácné obrazy od Rembrandta a El Greca se podařilo zachránit. Za prostřílenými panely jsou vidět úzké chodbičky, v kterých se teroristé rychle pohybovali z místa na místo po celém paláci. Nikdo je nespasil a nikomu se je nepodařilo identifikovat. Jejich mrtvá těla změnil oheň k nepoznání. U těžkých dřevěných dveří plných dřev se zastavujeme. "Dál jít nemůžeme, je to nebezpečné, protože prostory za nimi ještě nebyly prozkoumány," končí velitel Pavel Nicolae prohlídku muzea výtvarného umění, plného kulek a dvojitých zdí.

Jan Brabec

Z Bukurešti dálnopisuje

Anna Husarská

Od čtvrtka odpoledne má Rumunsko svou první nezávislou vysílací stanici (po rádiu Solidarność je to druhá nezávislá stanice ve východní Evropě). Vysílá na VKV 71,2m.

"FUN RADIO PARIS", které patří do skupiny Hersant, přivezlo před pár dny k bukureštskému hotelu Interkontinental transport humanitární pomoci. V kamiónech byl rovněž vysílač (zakoupený v Belgii), který v noci z pátku na sobotu instalovali odborníci na bukureštské univerzitě. Okamžitě byla podepsána smlouva mezi Ligou rumunských studentů (Marian Merla) a Fun radio Paris (Benoît Sillard). Podle smlouvy má nová stanice věnovat 50% vysílacího času hudbě a všechny její komentáře budou respektovat zásadu politického pluralismu.

Aktuálně rádio vysílá pouze hudbu z pásků přivezených z Paříže, ale ve čtvrtém patře katedry filologie, kde sídlí cosi na způsob studia, bude určitou dobu pracovat jeden francouzský animátor a dva technici, kteří vyškolí rumunské kolegy. Počítá se také se studijními pobyty rumunských studentů ve Francii. Veškeré výdaje spojené s instalací stanice hradí Fun radio Paris. (12.1.1990)

Dekretem výboru FNS byl k uctění památky všech obětí revoluce vyhlášen 12. leden Dnem národního smutku. Každý pátek budou celebrovány zádušní mše na památku mučedníků. Deník Romania Libera vyjadřuje v redakčním komentáři naději, že mše nebude sloužit Teoctista Arapasu, patriarcha rumunské pravoslavné církve, který už po masakru v Timisoaře zaslal Ceaušescovi dopis, v němž zásah proti obyvatelstvu schvaloval. Města Bukurešť a Timisoara dostala titul města-mučedníci. Palácové náměstí v Bukurešti se bude jmenovat náměstí Revoluce a na náměstí Romana bude vztyčen pomník hrdinům revoluce. Na projekt pomníku bude vyhlášen konkurs a návrhy budou dány k veřejnému posouzení.

Na své první tiskové konferenci řekl nový ministr zahraničních věcí Sergiu Celac rumunským novinářům, že jeho ministerstvo bude v souladu se zákonem apolitické. Odcházející garnituru starých diplomatů nahradí noví odborníci, jejichž kompetence bude měřena vzděláním a znalostí jazyků.

Na schůzce členských států RVHP prohlásil rumunský premiér Petre Roman, že dědictví po předchozím režimu je katastrofální. Hospodářství je v krizi a podnikají se teprve první krůčky směrem k decentralizaci. V této souvislosti označil za jeden z hlavních cílů vyřešit problém směnitelnosti lei a srovnání vnitřních cen se světovými.

(Anna Husarská,
Bukurešť 12.1.)

DIKTÁTORŮV KABINET Č. 1

S váháním vstupujeme do pověstného kabinetu č. 2 mnohanásobné čestné doktorky se čtyřmi třídami základního vzdělání Eleny Ceaušescové, který těsně sousedí s kabinetem č. 1 největšího z největších Nicolae Ceaušesca. Jsou nenápadně vestavěny mezi sály prezidentského paláce. Stojíme na prahu tajemných pracoven, odkud diktátor se svou ženou mučili hladem a terorem 22 miliónů obyvatel své země. Tady získávali cenné zkušenosti od zabijáků z celého světa. Kráčíme mezi kusy rozbitého nábytku k pootevřeným dveřím kabinetu č. 1, kde snil své megalomanské sny diktátor. Živé tituly, kterými se honosil, mu byly málo, a tak se nechal zbídačelým národem oslavovat drahými a obřimi slavnostmi. V kdysi stroze zařízené místnosti jsou vidět stopy smrtelného zápasu. Nábytek je rozbitý a židle s vysokými opěradly jsou rozházeny po místnosti. Na podlaze leží rozdupané a roztrhané svazky v červených deskách se zlatě vyraženým jménem tohoto d'ábla. V rohu místnosti je hromádka střepů vázy s modrými ornamenty. Na holých stěnách zejí zaprášené obdélníky po uloupených obrazech nejlepších rumunských malířů, které jsou již vráceny tam, kam patřily. Nad touto spouští visí jako hrozba dva těžké a veliké lustry. Bílé záclony vlají v proudu ledového vzduchu vnikajícího sem děrami po kulkách ve vysokých oknech. Na silném, asi centimetrovém skle jsou divoké obrazce prasklin. Dlouhé a těžké závěsy, které tyrana ukrývaly před vnějším světem, leží stržené na zemi. Na psacím stole s vytrhanými zásuvkami jsou zbytky rozbitého telefonu, do kterého stačilo vyslovit jediné slovo, a lidé mizeli ze světa. Židle, na níž seděl dlouhých 25 let své krutovlády, je přecocena. Je dokonáno, diktátor je mrtev. Jeho početný aparát jako by zmizel s ním. Zamíchal se mezi chodce na ulici, vstoupil do tajných chodeb a mezi dvojité zdi. Tito neviditelní profesionální vrazi budou ještě dlouho hrozbou lidem, pomalu se probírajícím z Ceaušescova strašidelného snu. Mezi zdmi, kam se sbíhaly veškeré nitky jako tajné chodby pod nimi, panuje teď hrobové ticho a z kabinetů hrůzy se staly obyčejné místnosti čekající na úklid.

Jan Brabec

AFGHÁNISTÁN VSTUPUJE DO ROKU DVA

Afgánistán, konflikt, o němž jsme si v posledních letech zvykli slyšet tak často, ustoupil v posledních měsících z centra pozornosti nejen naší, ale i světové veřejnosti. Co se tam tedy děje, přestává se bojovat, situace spěje k řešení? Bohužel, zatím ani jedno ani druhé.

Odchodem sovětských vojsk z Afgánistánu 15. února loňského roku vyvrcholila fáze afgánské války poznamenaná a vyvolaná sovětskou intervencí. Odsun sovětských vojsk posunul konflikt do nové roviny. Vyvolal falešný byt všeobecně sdílený dojem, že největší problém byl vyřešen. Sověty dosazená vláda se do několika týdnů zhroutí a vše bude více méně v pořádku.

Toto černobílé nazírání situace bylo vyvoláno mj. neméně černobílou premisou, že "nepřítel mého nepřítele je mým přítelem". Odchodem sovětských vojsk se vytvořila nová situace i pro afgánskou opozici mudžáhidy, jejichž doposud nejceněnější devizou bylo to, že bojovali se sovětskými interventy.

Afgánská válka převzala od své vietnamské předchůdkyně přídomek "špinavá". Špinavý byl bezesporu již sovětský vpád do Afgánistánu, který se stal pro Moskvu jedovatou bažinou a zdrojem mezinárodního odsouzení i vnitřního odporu.

Čistě ruce však neměla zcela ani druhá strana. Pro Západ byla situace "jasná a jednoduchá" do doby, než nastoupil k moci Michail Gorbačov a dal najevo zájem (motivovaný nejrozličnějšími důvody) z Afgánistánu odejít. Do té doby mohla být intervence považována za projev sovětské imperiální rozpínavosti (již také byla) a mohly být přehlíženy ostatní aspekty problému.

Ve chvíli, kdy bylo jasné, že Gorbačov z Afgánistánu odejde, prokázal Západ a především USA málo politické prozíravosti, když neměl připraven model pro vyřešení afgánského konfliktu a podlehl klamu, že po odchodu Sovětů mudžáhidové kábulský režim svrhnou v poněkud mlhavém domnění, že teď je válka již záležitostí Afgánců.

Obě velmoci tedy daly od Afgánistánu ruce pryč, bohatě zásobují protivné strany zbraněmi a přihlížejí pokračující, o nic méně špinavé válce, která ve své intenzitě kolísá, nicméně přináší za poklesu zájmu světové veřejnosti pravidelné oběti a její konec zatím není v dohledu.

Svět jako by zapomněl, že afgánská válka si vyžádala životy asi miliónu Afgánců a asi 14 000 sovětských vojáků (podle sovětského úisku), milión lidí byl zmražen, pět miliónů lidí uprchlo ze země, nemluvě o rozvráceném hospodářství. Oběti ohromné a přece Afgánistán dosud nepoznal mír a klid.

Ukazuje se totiž něco, co bylo známé již dříve, ale díky sovětské intervenci přehlížené. Ukazuje se, že opozice, mudžáhidové, jsou silou politicky velmi rozdrobenou, znesvářenou a dalo by se říci i neschopnou. Podařilo se jim vytvořit poradní sbor, šuru a prozatimní vládu. Tu uznaly jen čtyři islámské země a především v ní nejsou zástupci afgánské šíitské emigrace v Íránu. Co horšího, prokázalo se, že mudžáhidové nejsou dostatečně silní vojensky. Má to řadu příčin - rozdrobenost, přerůstající až do vzájemných ozbrojených střetů, sílu vládních vojsk a pokračující vojenskou pomoc SSSR.

Prvním a hlavním vojenským zklamáním pro mudžáhidy byla bitva o Dželálábád, správní středisko provincie Nangarhár, který se měl stát jejich prozatimním hlavním městem. Tato bitva stejně jako neustálé boje o Chósta a další oblasti ukazují, že Afgánistán se dostal do vojenského patu. Neúspěchy opozice totiž neznamenal úspěchy vlády, která je sice schopna udržovat své pozice, avšak není s to mudžáhidy porazit. Potvrzuje se tak poznání nejen sovětských, ale i anglických koloniálních vojsk, že Afgánistán nelze vojensky dobýt.

Vojenská situace sebou nese současně pat politický. Zatímco Nadžibulláhova vláda nastupovala do loňského roku prakticky jako na popravě, v současné době si především díky sovětské pomoci a poměrně obratnému manévrování vytvořila určitou pozici, která je sice stále křehká, ale není v moci opozice samotné ji svrhnout.

Je nesporné, že legitimitu kábulské vlády přinesly sovětské zbraně a vlastně ji stále udržují, postupně se však naskytá stále naléhavější otázka legitimacy opoziční prozatimní vlády. Zatímco dříve mudžáhidům k důvěryhodnosti stačilo bojovat proti sovětské agresi, nyní se ukazuje, že jsou politicky nejednotnou a nesjednotitelnou silou mj. i islámských fundamentalistů, které západní země v jiných částech světa tolik kritizují. Na reputaci jim nepomáhají ani mnohé vojenské akce, které hraničí s terorismem - například bombardování civilních čtvrtí Kábulu.

Rok po odchodu sovětských vojsk se ukazuje, že není v silách Afgánců samotných z války, kterou jim přinesla velmocenská rozpínavost, vybědnout. Hlavní tíha odpovědnosti leží nepochybně na Sovětském svazu, k řešení však musí přispět i Spojené státy a další západní země. A ukazuje se, že řešení bude muset být komplexnější a kompromisnější, než se zdálo před rokem.

Není pochyb, že Gorbačov a Bush u Malty jednali i o Afgánistán. Není pochyb o tom, že vzhledem k celkově příznivějšímu trendu v mezinárodních vztazích, by obě velmoci měly časem najít řešení i u afgánského konfliktu. Současně však není pochyb o tom, že Sovětský svaz má v současné době ohromné vnitřní problémy a mimo to bude největší část jeho zahraničně politické aktivity poutat probouzení ve východní Evropě, které po prvním období euforie bude procházet obušnými peripetemiemi. A současně není pochyb o tom, že se afgánský konflikt dostal mimo ohnisko pozornosti světové veřejnosti - trvá přece jen již příliš dlouho, byl zastíněn jinými událostmi, a co si budeme zastírat, je příliš daleko a mrtvý v Asii (ale i v Africe a Latinské Americe) má v obecném povědomí bohužel přece jen jinou váhu než mrtvý v Evropě.

Konečné řešení bude záležet na Afgáncích samotných, avšak podněty pro ně musí přijít ze strany SSSR a USA; nezbyvá tedy než věřit, že se velmoci co nejrychleji dohodnou na postupu, který by do této tolik let těžce zkoušené země, přinesl mír.

S. Mundil

konto NTS

Š: Jan Ruml 34278-180556-021,
SBČS Pha 2,
Václavské náměstí 42, Praha 1
Kčs: Jan Brabec 1238340-018,
ČSS, Voštickova 9, Praha 1

PŘEHLED ZPRÁV

- **ZLÍN.** Koordinační výbor Občanského fóra Zlín zaslalo dopis panu Vladimíru Vedroví, poslanci Sněmovny lidu Federálního shromáždění za volební obvod 92, kde pana poslance informují o tom, že OF Zlín zhodnotilo jeho dosavadní politickou činnost a dospělo k názoru, že demokratickému vývoji naší společnosti by velmi prospělo, kdyby pan poslanec dobrovolně odstoupil ze své funkce. (za správnost: Albert Čemý, ing. Bedřich Koutný)
- **PRAHA.** Naše redakce byla jedním z adresátů dopisu pana ing. J. Webra, který mj. napsal: "V květnu loňského roku byla na domě č. 72 na třídě Obránců míru v Praze 7 odhalena pamětní deska novináře a poslance Viléma Nového... Všichni, kdo se účastnili obrodného procesu před 21 lety a sledovali jeho následky, ví, jakou roli sehrál tehdy V. Nový v souvislosti s upálením studenta Jana Palacha; známé je jeho cynické překrucování faktů a vůbec celá kampaň okolo této tragédie... Považuji tuto pamětní desku za znesvěcení oběti Jana Palacha a za urážku všech studentů a jejich zásluh o naši nejnou revoluci. Odstranění této pamětní desky považuji proto za naši povinnost vůči památce Jana Palacha..."
- **PRAHA.** 12. ledna byl ustaven přípravný výbor OF učňovského školství, který svolává na sobotu 17. února 1990 do ZK Tatra Smíchov od 9 hodin shromáždění zástupců OF všech učilišť ČSR. Tohoto shromáždění se zúčastní vždy 1 zástupce OF z každého učiliště. Požadavky z učilišť shromažďuje pro přípravný výbor OF učňovského školství pan dr. Němec, Institut přípravy mládeže, v olšinách 75, 100 97 Praha 10, tel. 02/772576. Problematiku učňovského školství je třeba řešit okamžitě, zejména nedostatky ve dvoj- a trojkolejnosti řízení, financování SOU i problémy se sociální mzdovou politikou u mistrů odborné výchovy a vychovatelů. (za správnost: Marcel Winter)
- **PRAHA.** Návrh na jeden z bodů do závěrečného dokumentu z konference českých výtvarníků a teoretiků, jestliže pro něj bude hlasovat většina z přítomných s hlasovacím právem, podal Jan Ungar: "Svaz českých výtvarných umělců je záškodnickou, protiusťavní, protistátní, protikulturní a protilidovou organizací, protože ve svých stanovách požaduje kolaboraci s agenty sovětských okupantů a s mezinárodním teroristickým spiknutím komunismu. Po celou dobu své existence aktivně spolupracoval na devastaci a mrzačení naší národní kultury, po celou dobu své existence naší kultuře a výtvarnému umění záměrně a systematicky škodil." (Připojeno zatím dalších 51 podpisů, za správnost ručí Pavel Brázda)
- **VARNSDORF.** Na základě jednání u kulatého stolu mezi zástupci OF Varnsdorf a MěNV Varnsdorf dne 3.1.1990 došlo k dohodě o odstoupení celého předsednictva MěNV. Do těchto funkcí byli na veřejném plenárním zasedání dne 5.1.90 zvoleni občané navržená z kandidátky

sestavené OF Varnsdorf. Jakýkoli jiný výklad personálních změn na MěNV je v rozporu se skutečností. s žádostmi o podrobný komentář se můžete obracet na zástupce OF Varnsdorf, jmenovitě pana Mašinu, předsedu MěNV, nebo pana Vodičku, tajemníka MěNV (tel. 0413/922 184 nebo 921 051).

- **NÁCHOD.** OF Náchod zaslalo pražskému KC OF tuto výzvu: "Na základě znepokojujících zpráv i konkrétních výhrůžek některých členů KSČ je náhodská veřejnost znepokojena současnou situací, týkající se existence a činnosti StB. Domníváme se, že pokud ve státě existují doposud nekontrolovatelné ozbrojené složky obyvatelstva, je cesta ke svobodným volbám ohrožena a ani jejich průběh by za této situace nebyl zaručen. Jak prozatímní vývoj naznačuje, nebude vláda národního porozumění schopna tento problém vyřešit bez podpory široké veřejnosti. Proto navrhujeme vyjádřit nesouhlas s existencí dosavadních struktur StB celostátní manifestací, v mezním případě varovnou generální stávkou. Pokud sdílíte náš názor, žádáme o urychlené zveřejnění této výzvy a vyhlášení podpůrných akcí všemi dostupnými sdělovacími prostředky."
- **PRAHA-AVU.** Vyhlášíme konkurs na místa VS profesorů AVU pro tyto obory: ateliery: Malířský atelier 1, 2; Atelier figurální a monumentální malby; Malířský atelier se zaměřením na figurální a krajinářskou problematiku; Atelier všeobecného kreslení; Atelier moderní kresby s konceptuálním zaměřením; Intermediální atelier; Grafický atelier; Atelier experimentální grafiky; Sochařský atelier 1,2; Atelier figurálního sochařství; Atelier, socha-instalace; Atelier architektury; Atelier restaurátorství výtvarných děl; Teorie dějin umění. Podmínky účasti v konkursním řízení: min. věk 35 let a odpovídající umělecká praxe. Osobní, telefonické či písemné nabídky do 12.1. včetně: hl. budova AVU, U akademie 4, Praha 7, tel. 37 36 41-9; 37 38 49. Navrhované kandidáty písemně vyzkoušíme. Chceme, aby školní výuka započala co nejdříve, konkursní řízení proto začíná již 18.1.1990. Předpokládány začátek výuky 29.1.1990. Za studenty AVU - stávkový výbor a nově zvolený rektor Milan Knižák.
- **LIBEREC.** 10.1.1990. Přípravný výbor Čs. NAS (Československá nenásilně antikomunistická strana) oznamuje tímto široké veřejnosti, že vzniká politické

seskupení, jehož hlavní náplní bude snaha zabránit šíření totalitních myšlenek (doposud propagovaných KSČ), právní pomoc všem, které bývalý monopolní režim komunistické strany poškodil (ať už fyzicky, psychicky, materiálně či existenčně) a snaha pomoci oběťm vymanit se ze všleřpovaného strachu a z něho vzniklé apatie k veškerému politickému dění.

Podrobnější informace o činnosti přípravného výboru je možno dostat v informačním a agitačním středisku NAS, ulice 5. května 66/45, Liberec.

Za přípravný výbor NAS Marcela Havrdová, Jaroslav Blažek

PRAHA. AMNESTOVANÍ VEZŇOVÉ Z PRAHY, KTERÍ POTŘEBUJÍ UBYTOVÁNÍ A INFORMACE, SE MOHOU OD 8.00 DO 16.00 HLÁSIT V PRAZE 1 VE ŠKOLSKÉ ULICI Č.34, TEL.235 09 37. OŠACENÍ MOHOU DOTAT V ČAJKOVSKÉHO ULICI 10, PRAHA 3, TEL.27 10 87 NEBO 27 15 88.

- **PRAHA.** Neformální sdružení Baltický svaz, založený 14. ledna 1974, se po 16 letech intenzivní ilegální práce rozhodl legalizovat. Můžeme připomenout, že už ve 30. letech existovala v Praze tzv. Estonsko-česká společnost (její představitel byl vyznamenán estonským Rytířským řádem). Výsledkem 16 leté práce je celá řada vydaných knih estonské prózy a poezie a početné kontakty představitelů české kultury s estonskými literáty a umělci, které vyvrcholily setkáním romanopisce a dramatika Ama Valtona s Václavem Havlem na podzim 1987 (referovaly o tom Lidové noviny). Členové Baltického svazu, což je vlastně společnost přátel estonské literatury a kultury, se od roku 1974 scházejí na pravidelných kongresech, jehož se pokud možno zúčastňují i estonští studenti v ČSSR. Od začátku 80. let Baltický svaz rozšířil svou činnost i na Slovensko. Baltický svaz vydává občasný časopis. Je přiznací, že o činnosti Baltického svazu prozatím obsáhle referoval pouze estonský tisk. Struktura a stanovy Baltického svazu jsou od založení natolik demokratické, že ani po 17. listopadu 1989 na nich není třeba nic měnit. Do svazu bude přijat každý, kdo se výrazně zaslouží o propagaci estonské kultury a literatury v našem kontextu. (Vladimír Novotný)

**Originální
v i d e o
journal**

MRAVNÍ KONTINUITA V MRAVNÝCH LIDECH

Dvanáct ročníků Infochu (časopis Informace o Chartě 77), dvanáct let mravní kontinuity, píšící ne nepodstatnou část československých dějin. Ztělesňovali ji lidé, kteří nemlčeli. Nerezignovali ani v nejsvůlejších podmínkách útlaku a izolace mravně a odborně na svou odpovědnost vůči sobě a světu. Vydávali svědectví, dokumenty, které usvědčovaly místodržitele totality z nelidskosti, neschopnosti... Mnohokrát tito lidé podstoupili za svá nezadatelná a nezastupitelná práva nejednu nelehkou oběť až po tu nejvyšší. Nebyli osamoceni. Navazovali na statisíce jim podobných lidských osudů, z nichž mnohé pohřbila bezedná anonymita komunistických vězení a moloch socialistické mašinérie více než čtyřicetileté totalitní vlády. Byli však první, kteří se v domácích podmínkách pokusili v souhlase s proklamovanými závazky a zákony doma a v zahraničí veřejně vystupovat a své úsilí jasně a srozumitelně pojmenovat a formulovat.

Ať již to bylo základní prohlášení Charty 77 a desítky dalších jejích dokumentů, analyzujících československou vnitřní a zahraniční politiku. Nebo stovky sdělení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, které vycházely v časopise Informace o Chartě 77. Všechna tato svědectví byla pravidelně zasílána Federálnímu shromáždění. Tato veřejná artikulace, jak se později ukázalo, se stala velice účinnou obranou a obhajobou zastánců lidských práv. Nacházela v průběhu svého trvání neustále rostoucí mezinárodní odezvu a podporu i z nejvyšších oficiálních míst ve světě. Inspirovala vznik mnohých občanských iniciativ, které později vtiskly 17. listopadu svou politickou zkušenost a především vyústily v celospolečenskou odezvu. A o tom všem přinášel dvanáct let dokumenty, svědectví, otevřené dopisy, zprávy, polemiky a další četné rubriky Infoch. Asi se příliš, bohužel, nezmýlím, řeknu-li, že tento časopis znamenal pro jeho vydavatele, přispěvatele, distributory, náhodné opisovače a ještě často náhodnější čtenáře ve svém souhrnu několik desítek a možná i stovku let, která si museli za jeho existenci odpýkat v československých věznicích. A to nezvažují ze stejných důvodů obdobné případy odsouzených lidí, o kterých se dosud neví, nebo ty, kteří ze strachu před Státní bezpečností nesouhlasili se zveřejněním svých nespravedlivých odsouzení. Těm všem a přátelům, kteří pomáhali venku, patří nevyslovitelný dík. Historie časopisu se může vykákat nejednou osobností a řadou neméně pozoruhodných obětavých a odvážných lidí. Anna Šabatová, Václav Benda,

Alexander Dubček
Federální shromáždění ČSSR
Vinohradská 1, Praha 1

Pane Dubčku,

příští týden máte přebírat cenu Andreje Sacharova za rok 1989, kterou Vám udělil Evropský parlament.

Tato cena je určena těm, kteří svou činností významně přispívají k ochraně lidských práv a občanských svobod.

Je možné, že představitelé Evropského parlamentu nedokáží objektivně zhodnotit československou situaci nebo pojali udělení ceny jako krok ryze politický.

Jsem přesvědčen, že Vy jako československý občan situaci ve své zemi dobře znáte a že sám dokážete posoudit, jaké máte či nemáte zásluhy v oblasti dodržování lidských práv. Jistě si stejně

Jan Ruml, Jarmila Bělíková, Jiří Tichý, Bára Veselá, Václav Kolafa, Radim Ševčík. Na omluvu všem ostatním dodávám, že jsem jmenoval jen ty, které jsem osobně a blíže poznal.

Víc však než těchto několik řádek si zasluhuje osobnost Petra Uhla. Jedna z živých legend samozřejmě nejen Infochu, ale Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a dalších nezávislých iniciativ. Člověk s nesmírným akčním rádiem a organizační schopností, s jistotou nadsázkou, ale ne nadarmo platilo jeho jméno mezi přáteli jako označení pro jednotku pracovitosti. Ono až neuvěřitelné Petrovo zaujetí se stalo - a mám dojem, že se mnohokrát ještě stane - důvodem k mnoha pavdivým i smyšleným historkám, které o něm kolují a vytvářejí o něm také pověst nepřístupného, sarkastického, až odměřeně jednjícího a výbušného člověka. Jenomže bez onoho zaujetí, nesmírné pracovní koncentrace a pracovní výkonnosti by řada iniciativ s ním spojených fungovala v jiné - určitě ne tak profesionální a pravidelné - podobě, než na jakou jsme si i díky jemu zvykli. Sem bezesporu patří i jeho lví podíl na Infochu a neméně stejný podíl na práci ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, abych opět jmenoval jen ty iniciativy, kde jsem se s jeho erudiicí a plíši setkával nejčastěji. Samozřejmě také vedle Východoevropské informační agentury, okamžitě běžící na plné obrátky.

O neustálých používání, které tuto práci provázely, o stovkách osob z bezpečnostního aparátu, které se jí zabývaly a rozvracely ji, o hodinách, dnech a týdnech na celých předběžného zajištění, by se daly napsat celé knihy. Četné domovní prohlídky vedly k nesnadným improvizacím. Často se začínalo od nuly. Jenomže to by ta nula nesměla mít Petrovy obdivuhodné vlastnosti a schopnosti.

Omlouvám se čtenářům, že se tato poznámka změnila v nepříliš povedený pokus o medailon. Je to totiž nepatrná pozornost a slušnost, vyjadřující Petrovi Uhlovi dík za vše, co pro nás všechna jeho práce znamenala a znamená. Ten skutečný a patřičný dík se musí dostavit z jiných kompetentních míst. Míst, která pochopí a prosadí, že nejen jeho profesionálně odváděné práci v neuvěřitelně extrémních podmínkách, ale i ostatním nezávislým iniciativám srovnatelné úrovně s také víc než čestnou minulostí, je třeba poskytnout profesionální podmínky a statut.

Heřman Chromý

jako my uvědomujete, kolik mezi námi žije lidí, kteří minulá léta obětovali činnosti, za kterou Vy máte být nyní odměněni. Tito lidé stáli vždy na straně pravdy a neohroženě usilovali o její prosazování. Pokud víme, Vy jste až do nedávné doby ani nevyjádřili podporu jejich úsilí, ani jste nevyužili své autority k protestu proti jejich pronásledování.

Prosíme Vás, zvažte, zda jste této ceny skutečně hoden.

Ve Vašem dalším životě Vám přejeme mnoho lidské i politické moudrosti.

Tento dopis považujte, prosím, za otevřený.

V Praze 13. ledna 1990

Hana Holcnerová, Jan Chudomel, Ruth Šormová

MÍSTO REPATRIACE SIBIŘSKÝ LÁGR

(prosbu o pomoc)

Za války byl nacisty vězněn a odsouzen k smrti profesor František Urban, nar. 7.9.1907. Po skončení války se jeho manželka prostřednictvím švédského rozhlasu dozvěděla, že prof. Urban válku přežil a byl převezen do Švédska. Paní Urbanová se rozjela do Švédska, aby tam s pomocí švédského časopisu Dagens Nyheter pátrala po svém muži. Loni, po čtyřiceti letech, se paní Urbanová na redakci Dagens Nyheter znovu obrátila dopisem, který zveřejňujeme.

Vážená redakce žurnálu Dagens Nyheter, před čtyřiceti lety jsem hledala ve Švédsku svého muže, kterého nacisté za války věznili a odsoudili k trestu smrti.

V tomto mém hledání mi pomáhala paní Grevinan Amelie Posse a žurnalistka Dagens Nyheter paní Barbara Alvin. Pátrací článek s fotografií mého muže Františka Urbana vyšel v Dagens Nyheter torsdagen dne 21. dubna 1949. Tento článek - má prosba o pomoc - vzbudil značnou pozornost. Pomáhali hledat mého muže všichni lidé ve Vaší zemi i Vaše ministerstvo zdravotnictví. Nenašli jsme ho.

Byla jsem a do smrti budu vděčna za velkou ochotu, námahu a sympatie, se kterou jste mi tenkrát pomáhali. Na cestě zpět domů jsem se zastavila v Norrköpingu a setkala se tam se Švédem, který mně vyprávěl, že byl za války a těsně po válce u pobřežní baterie v Trelleborgu jako telegrafista. Řekl, že v ten čas těsně po válce z Trelleborgu odvezla ruská loď (která jela několikrát) celkem 4-5 tisíc lidí bez jmenných seznamů směr Rusko. A že s těmi Rusy osobně mluvil. Přišlím rychlíkem jsem musela pokračovat v cestě domů. Doma, v Československu, jsem pokračovala v pátrání soukromě a velmi opatrně. Našla jsem několik podobných případů v Norsku, Polsku, Rakousku, kde Sověti cílevědomě kradli lidi bez ohledu na to, že jsou to lidé, kteří zázkem ušli smrti v nacistických lágrech a věznicích. Lidé, kteří do té chvíle prožili všechnu hrůzu nelidského zacházení nacistů a nyní šťastní a plni důvěry k osvoboditelům se nechali ošálit a zavléci do nových krutých lágrů pod sovětské bajonety a karabáče a dál těžce a o hladu pracovat.

Vypátrala jsem:

I. V Rakousku u maďarských hranic byl německý zajatecký tábor. Ten celý odvezli Sověti do Ruska do pracovních táborů směrem Saratov.

II. Švýcarský rozhlas hlásil, že ze severního Švédska vyjela loď plná Čechoslováků. Naše Repatriace o nich nic nevěděla a ti lidé nikdy domů nedojeli.

III. Z Norska - Oslo - byla odvezena skupina 30 Čechů ruskou repatriační skupinou s příslibem, že je odvezou do ČSR. Převezli je do Švédska, malého přístavu na baltickém moři, kde čekali ještě s mnohými lidmi 3 dny na ruskou loď. Ta je odvezla buď do Finska nebo severního Ruska a odtud vlakem dolů do Ruska. Místo domů, jak slíbili, odvezli je pod vojenským ozbrojeným dozorem do pracovního tábora v Marijské ASSR, den jízdy za Kazaň. Tam je drželi 4 měsíce mezi ruskými vojáky, kteří se dostali za války do německého zajetí a místo domů je také odvezli jako vězně rovnou do ruského internačního pracovního tábora. Po čtyřech měsících, po dlouhém psaní a vyjednávání se ti čeští chlapci dostali domů.

IV. Do polské Wroclavi přijel z Německa dlouhý ruský vlak plný bývalých vězňů a lidí zavlčených na nucené práce. Ve Wroclavi jich měla část přesedat dolů do ČSR. Vlak v nádraží nezastavil. Projížděl jen pomalým krokem, a když vyjel z nádraží, přidával na rychlosti a odjel na východ. Lidé

z vlaku vyskakovali, i z oken skákali, na obě strany. Kdo už nemohl vyskočit, zůstal ve vlaku. Byly tam ženy z Ravensbrücku. Také dvě ravenbrücké přítelkyně. Jedné se podařilo vyskočit, druhá se bála skočit a víc už ji nikdo nenašel. I když se její muž snažil sebevíc.

To se dělo v prvním poválečném chaosu a domnívám se, že se tak nedělo jen Čechoslovákům.

V. V r. 1947 přišel do ČSR - Ostravy - lístek se zprávou z Uralu, Nižnij Tagil - lomy - Sverdlovská oblast: "Je nás tu přes 30 tisíc Čechů, odchod domů se nám zdržuje a musíme zde pracovat. Urychlete naši repatriaci." Vše bylo marno.

VI. Po návratu ze Švédska jsem se dozvěděla, že v západním Německu jsou 2 nemocnice bezejmenných lidí bez paměti z druhé světové války. V ČSR neexistovala alba jejich fotografií a popisy. Jedna z těch nemocnic byla v britské zóně. Žádala jsem proto o další povolení cesty do západního Německa. Povolení jsem nedostala. Proto jsem se v r. 1951 pokusila se svými malými dětmi a svojí maminkou překročit ilegálně naše západní hranice do Německa a pokračovat v pátrání. Byly jsme zadrženy a já byla odsouzena a zavřena na osm měsíců do vězení. Pak následovala dlouhá léta tvrdého života a čekání.

Vím, že už před lety jste mamě hledali v Rakousku a ruských lágrech pana Raula Walenberga a nyní obnovujete pátrání. Proto považuji za svoji povinnost napsat Vám vše, co jsem tenkrát vypátrala, a pomoci všem těm nešťastným lidem. Myslím, že přece snad alespoň několik jich zůstalo naživu. V Rusku se nové vedení snaží napravit všechny hrůzy stalinismu. Osud těchto ubožáků mezi to patří, ale dosud se o nich nejedná. Snad by mohl účinně pomoci Mezinárodní červený kříž ve Švýcarsku, který má hodně poválečných zkušeností v pátrání. Pan Gorbačov vzbuzuje v této věci moji důvěru.

Každý lágr měl svůj jmenný seznam vězňů a za 40 let jich velká část zemřela. Věřím, že někteří přežili do dneška a modlím se, aby mezi nimi byl i můj manžel.

Nyní je mi 76 let a nemohu zdravotně ani finančně se vydat na hledání mého manžela. Vedení Vašich novin před 40-ti lety projevilo tak velké pochopení a ochotu pomoci, že nyní, kdy je velká možnost záchrany těch ubožáků, obracím se na Vás opět s velkou důvěrou a prosbou o pomoc.

Vaše Jiřina Urbanová

Máme za to, že dopis paní Urbanové otvírá jedno ze závažných témat, která jsou dosud bílými místy v poválečné historiografii. Je celkem zřejmé, proč se touto otázkou historici dosud veřejně nezabývali, přestože o lidech, zavlčených z německých koncentračních táborů do Sovětského svazu, existují i další svědectví. Považujeme za důležité nejen tuto záležitost objasnit, ale především těm, kdo snad někde v lágrech Gulagu dosud žijí, pomoci. Prosimе tedy všechny, kdo mohou o této věci poskytnout jakékoli informace nebo svědectví, aby se přihlásili v Nezávislém tiskovém středisku. Zároveň se obracíme do řad historiků - nenašel by se někdo, kdo by byl ochoten toto téma zpracovat?

Jan Brabec, Petruška Šustrová

POMNÍČEK BOJOVÉ SLÁVY

V roce 1986, pro našince relativně poklidném (po nástupu Gorbačova v Rusku mezi klikami naší mafie nebylo ještě jasno), se mi přihodila kuriózní epizoda. (Nestalo se tak jen mně.) Po dvaadvaceti letech odmlčení si na mě vzpomněli vojenská pání a začali mě bombardovat předvolánkami, abych se dostavil na pohovor na Městskou vojenskou správu do Washingtonovy ulice v Praze. Předvolánky byly bez podpisu a vyplněny jen částečně, čímž nápadně připomínaly sesterské policejní elaboráty. Divil jsem se, co vůbec mají, před těmi dvaadvaceti lety jsem byl totiž po roce vojny vyškrtnut ze zdravotních důvodů z evidence, až dokud mi nevyprávěl přítel Zbyněk Hejda o své, navlas podobné příhodě.

Ta už měla vyústění. Když se, též po urgencích, jako poručík v záloze, kterého po podepsání Charty 77 zapomněli s ostatními degradovat, nakonec dostavil na tutéž Městskou vojenskou správu, odvedli ho ke svému lékaři, který se ho mezi čtyřma očima zeptal: Človče, nevíte, prosím Vás, proč tady vlastně jste? Když mu odpověděl, že si myslí, že kvůli tomu, že je členem VONS a signatářem Charty, zvolal: Aha, tak teď už tomu rozumím, a požádal ho, aby mu honem nadiktoval co nejvíc nemocí, ať už je má, nebo nemá. Zbyňkovi totiž v té době bylo 56 a měl chronicky nemocnou slinivku, nemohl skoro jíst. V invalidním důchodu nebyl jen proto, že mu ho nedávno předtím kvůli Chartě vzali. Šlo podle všeho o to, že StB si pro strýčka Příhodu touto cestou opatřovala informace o aktuálním zdravotním stavu těch, o něž měla eminentní zájem.

A tak, když mi došel 10. července 1986 další korespondák s textem (cituji doslova a do písmene, co stálo na kartičce strojopisně za předtištěným "za účelem": "pohovoru, v případě jestliže se nedostavíte, budete předveden orgány VB!"), to jsem se už nakrmlil a dostal jsem spásný nápad si postěžovat Brannému a bezpečnostnímu výboru Federálního shromáždění.

Upozornil jsem je na to, že žádám vojenskou správu, aby uvedla svou kartotéku do souladu se svým vlastním více než 22 let starým rozhodnutím o mém vyškrtnutí z evidence.

"Mezi divadlem a muzeem" však drželi prázdniny a neozývali se. To jsem celkem očekával. O to víc jsem ale byl překvapen, když mi na začátku září na mou stížnost odpověděl úředním dopisem s hlavičkou sám velitel Západního vojenského okruhu generálporučík ing. Miroslav Vacek. Tvrdil v něm, že šetření prokázalo, že jsem byl předvolán oprávněně. Svůj dopis zakončil: "Administrativní chyby na které upozorňujete byly řešeny s odpovědnými funkcionáři a k navedení pořádku jsem přijal vlastní opatření. Tímto sdělením považuji Vaši stížnost za vyřízenou." Vlastnoruční podpis. (Původní interpunkce zachována.) Hned za dopisem přiběhl rozřesený náčelník Městské vojenské správy s prosíkem, kdy že prý přijdu ohledně "dofašení stížnosti".

Po dalších tahanicích jsem se uvolil, že tedy 6. října, v Den čs. lidové armády. Přestože měli svátek, úřadovali. Samozřejmě po mně chtěli, abych se podrobil zdravotní prohlídce, že se někam ztraily doklady o mém vyškrtnutí z evidence. Svou vojenskou knížku, která jedním z takových dokladů je, jsem ale držel pevně v hrsti, takže nakonec jen žadonili: aspoň nám potvrďte, že jste tady byl, a my Vám slibujeme, že už vás nikdy nebudem obtěžovat!

Jako ostatním televizním divákům prosincových přenosů z Federálního shromáždění ani mně neuniklo, že ministr národní obrany Vacek je na rozdíl od většiny dalších aktérů schopný a inteligentní muž, proto asi také nepatřil k armádním pučistům, o nichž se tehdy šeptalo. Takže, pane generále, napříště už ne "etrurisch", ale lateinisch: Tempora mutantur... (Nikolaj Stankovič)

Řady odbojářů neustále rostou

(projev paní Jarmarové před občanským fórem při OV ČSPB Šumperk.)

Vážení přítomní,

dovolu mi, abych teď vzpomněla na ty, kteří by měli být alespoň na sklonku svého života rehabilitováni. Abychom se nemuseli stydět za to, že jsme odbojáři, a také, aby se už konečně psala pravdivá historie. U předešlých mocipánů byli národní hrdinové jen ti, kteří už byli mrtví. Ale opravdoví hrdinové se zavírali. Čím více se o republiku zasloužil, čím větší byl hrdina a vlastenec, tím to bylo pro něho horší. V první řadě to byl západní odboj, dále svobodovci a volyňáci. Západní odbojáři byli vesměs pozavíráni a pak skoro všichni skončili v uranových dolech. A východní? Generál Karel Klapálek, generál Drgač, generál Dmek, generál Novák, arm. generál Ludvík Svoboda a další dlouhá řada důstojníků a vojáků byla pozavírána. Na Mírově, 12 km od nás, kde bydlím, byl bachaň na smrt umlácen generál Boček. Nenašel se nikdo, kdo by se těchto lidí zastal. Kde bylo a co dělalo naše předsednictvo SPB? Také by se mělo zastavit vydávání 255 - kde se bere pořád tolik nových odbojářů, když po válce jich bylo sotva pár tisíc. A za 45 let jich tolik zemřelo! Jak u západňáků, tak i u svobodovců se nemůže nikdo přizívat, ti šli do civilu a byla jim vydána 255. Ale u partyzánů a domácího odboje je to horší. Tam se to dá podepsat dvěma svědky, kteří mají 255 a navzájem si to podpisují pro své manželky, a tak se stává, že v SPB je stále více žen. V Hlasu revoluce, ve společenské rubrice "blahopřejeme" stále více přibývá členek, kterým se přeje k padesátinám. A to jsou odbojářky? Když máme 45 let po válce? Už i naše děti se tomu smějí, že nás neubývá, ale přibývá. Také si myslím,

že ten, kdo zabil našeho prase a byl prozrazen a vězněn, by se neměl počítat mezi politické vězně. Dále taková jako je paní Marta Gottwaldová-Čepičková, která byla celou válku se svými rodiči hostem u pana Stalina a měla se tam jako u Pána Boha za peci. Dále, kdo dal krajíček chleba partyzánovi, už se počítá za pomocníka partyzánů. Já si ale myslím, že to byla jeho vlastenecká povinnost! Co by asi měli dělat volyňáci, když dali do boje na obranu vlasti nejen přes 12.000 vojáků, ale tisíce tun masa, krav, prasat a drůbeže, stovky povozů se spřežením, tuny mouky, krup, hrachu, jablek, fazolů a milióny rublů, které brala sovětská armáda jako nenávratnou půjčku na válku. Boli mě jako volyňáčku, že se nikdy nevzpomene na výročí vypálení Českého Malína a byla to strašnější tragédie než v Lidicích. Tam alespoň byli muži na místě posíljeni, takže unikli hrozným mukám v plameni. Víme, že ženy a hlavně nevinné děti si prožili své, než konečně našly pozemský klid, ale umí si někdo představit přes 400 zavražděných mužů, žen, dětí a starých nemocných babiček a dědů. A přece si kromě okresu Šumperk, kde je vybudován Nový Malín, nikdy nikdo na tuto tragédii ani nevzpomene. Alespoň článkem v Hlasu revoluce. Dále bych chtěla, aby se už konečně přestaly držet funkce zuby nehty, protože je placená! My dole děláme také poctivě své funkce, ale zadarmo, jen proto, že víme, že si to naši členové zaslouží, že už mají léta a tuto pomoc potřebují. A proto bych prosila našeho nového předsedu, aby se snažil alespoň částečně napravit křivdy, které se páčaly na odbojářích a aby měl vždycky stejný metr pro každého podle jeho zásluh. Emilie Jarmarová

CIZINCEM V RODNÉM MĚSTĚ

5. ledna 1990 přijel na pozvání Občanského fóra do Prahy OTA RAMBOUSEK, agent-chodec, zakládající člen K231, člen Rady svobodného Československa a v neposlední řadě spisovatel. Jeho kniha "Krochnu s sebou" (vyd. '68 Publishers, Toronto) patří k těm nemnoha textům v češtině, které aspoň částečně osvětlují pozadí a význam čs. protikomunistického odboje v 50. letech. Čtyřicet let totalitní indoktrinace deformovalo naši představu o "agentech" na obtížně definovatelnou směs strachu, lhostejnosti a odporu. Těžko se tomu divit, všechny karty měli v rukou únoroví vítězové a média po léta kreslila jeden a tentýž obraz: vrazi, násilníci, žoldáci imperialismu. Ota Rambousek byl v tomto pantheonu nepřítel na jednom z čelných míst.

Dnes, kdy všechny východoevropské společnosti v davovém prozření zjišťují, jak špinavou a slepou byla ulička zvaná komunismus, a kdy se ideály "nejpokrokovějšího učení" tak naze demonstrovaly v Ceaušescově Rumunsku, je na čase vrátit čest a slávu mužům a ženám, kteří v boji s nastupující totalitou stáli v prvním sledu.

- Pane Rambousku, vrátil jste se po téměř dvaceti letech do staré vlasti, jejíž tisk vás celou tu dobu líčil jako téměř fašistickou zrůdu. Mohl byste se nám krátce představit, popsat, co jste skutečně dělal za války a po válce, jak došlo k vašemu uvěznění?

Velmi stručně. Já jsem dítě první republiky. Bylo mi patnáct let, když došlo k okupaci. Vyučil jsem se stejnému řemeslu jako můj otec, malý živnostník, - instalatérem. To mělo tu nevýhodu, že jsem byl jako příslušník tzv. černých řemesel totálně nasazen na práci do Berlína a prožil jsem tam dva roky, 1942-44. Ve čtyřiačtyřicátém jsem utekl, dostal jsem se do Prahy, kde mě uznali za neschopného práce v Říši. Dostal jsem se do ateliérů Barrandov, kde jsem dělal rok. V roce 1944 jsem se stal členem ilegální organizace FRANTIŠEK, což bylo jméno českého důstojníka, přítele mého otce. Nevychýli jsme žádnou velkou činnost, ale vyústilo to nakonec do mé první akce "osvoboditele": 4. května jsme na výpadech silnicích z Prahy rozhazovali ocelové hroty, abychom zastavili nebo znemožnili útěk nacistických nákladňáků. Později jsem se aktivně účastnil boje o rozhlas, vlezli jsme do budovy po střeších sousedních domů. Za to mě pak vyznamenali československou medailí Za chrabrost, ale to jen tak mimochodem. Ještě ten večer jsem se z rozhlasu dostal jako spojka na velitelství Bartoš, kde byl generál Jan Kutlvašr, můj pozdější spoluvězeň v Leopoldově.

11. května 1945 jsem узнаl, že osvobození je skončeno, a vrátil jsem se nazpět k filmu, ke zpravodajskému filmu, protože televize tenkrát ještě nebyla. Čekala mě však samozřejmě vojna. Byl jsem odbojář, barikádník, takže mi osvětový důstojník Antonín Dvořák nabídl místo asistenta kamery u filmařů 1. pohotovostního pluku Národní bezpečnosti, který se právě utvořil. Narukoval jsem tam 1. června 1945. Odešel jsem po 10 měsících, v momentě, kdy podmínkou dalšího setrvání začalo být členství v komunistické straně. Shodou okolností jsem se v řadách pluku účastnil jakési přípravy na odsun Němců, na vlastní oči jsem viděl sběrné a koncentrační tábory. Viděl jsem i to, jak komunisté odsun zneužívali, jak si za nakradený majetek Němců, za domy, polnosti a peníze z Fondu národní obnovy kupovali dušičky pro volby v šestačtyřicátém. Ale zpět.

6. března 1946 jsem odešel z armády zpět na Barrandov a jako člen národně socialistické strany jsem se dostal do závodního výboru. Kvůli tomu mě pak okamžitě 25. února 48

vyhodili na ulici. Všechno teprve začínalo, komunisté si ještě nebyli příliš jistí, takže za dva měsíce uznali, že došlo "k hrubým přehmatům" a přijali mě nazpátek údajně pro zásluhy v revoluci. To ovšem nijak nezměnilo můj úmysl odejít za hranice. Já pocházím z legionářské rodiny - otec byl legionář - a měl jsem pocit, že tentokrát u toho nesmím chybět. Takže už 25. června 1948 odcházím poprvé za hranice. Prošel jsem uprchlickými lágry *Goethe Schule* v Regensburgu, *Schwäbisch-Gmünd* a *Lechfeld*, kde jsem navázal kontakt s československou politickou emigrací a později i s americkou Intelligence Service, tehdejší CIC. Začal jsem chodit přes čáru jako kurýr, obstarával jsem spojení mezi českým protikomunistickým podzemím a exilem. V trestním protokolu mám oficiálně tři cesty. Ve skutečnosti jich bylo pět nebo spíš deset, protože se nejde jenom tam, ale taky zpátky. Bohužel, jeden ze členů naší operační sítě byl dubler, to znamená, že dělal zároveň pro nás a zároveň pro Státní bezpečnost v Plzni. Na své poslední cestě, kdy jsem budoval vlakové spojení, mrtvé schránky a podobně, jsem byl dopaden přímo u něj v bytě. Datum si pamatuju přesně: 11. listopadu 1949. 7. prosince mě z Plzně převezli do vazby na Pankrác a tam se po dlouhém vyšetřování konal v květnu 1950 soud. Jako agenta mě postavili do čela spletené protistátní skupiny a obžaloba pro mě žádala čtyřnásobný trest smrti. Díky svému třídnímu původu, protože jsem byl dělník, a za zásluhy v revoluci jsem vyvázl s pouhým doživotím. Prošel jsem trestnicemi Ostrava, Mírov, Leopoldov, kde jsem byl 9 let, odtamtud jsem se téměř po třinácti letech vězení dostal zpět na Pankrác, nakonec do Valdic a po 14 letech a šesti měsících mě v roce 1964 podmíněčně propustili na svobodu. Čtyři roky jsem pracoval jako údržbář bytového družstva v Praze, až přišel rok 1968 - to slavné pražské jaro. Přímou v našem bytě jsme založili K 231 - klub bývalých politických vězňů. 31. března 1968 se konal ustavující sjezd na Žofíně, to už tam bylo mukulů asi 3.000. Klub trval krátce - od 31. března do 21. srpna. Já jsem se stal populární asi hlavně díky televiznímu pořadu proti mírovskému bachaři Šimečkovi, ve kterém jsem vystupoval. Komunisté se odvděčili tím, že dali okamžitě moje spisy k dispozici Rudému právu, které potom napsalo slavný článek "Kdo to chce mluvit za politické vězně". Byl jsem tam představen jako imperialistický agent, a psali, že i když jsem byl souzen po právu, tvrdím, že jsem nevinný. To

samozřejmě není pravda. My jsme se nikdy nepovažovali za nevinně odsouzené, ale protestovali jsme proti nelidským metodám bezpečnosti a vyšetřovatelů.

- Kdo to vlastně byli ti agenti-chodci, ti zrádci poprávu odsuzovaní k trestu smrti či doživotí?

Jak trefně řekl spisovatel Švorecký, byli to mladí kluci nadáni jen odvahou, kteří bojovali proti mnohonásobné, nelítostné, výborně zorganizované a výborně vyzbrojené přesile. Já sám nás všechny pokládám za vojáky protikomunistického odboje, za vojáky ve válce o svobodu.

- Co se dělo dál, po srpnu 68?

Zablesknutí na lepší časy se zhroutilo sovětskou intervencí a my, bývalí muklové, jsme pochopitelně na nic dál nečekali. Neměli jsme iluze stran toho, oč tady běží, a odešli jsme znovu do exilu. Tedy: někteří tady samozřejmě zůstali, ale spousta nás odešla. Já se usadil v New Yorku. Stal jsem se členem Rady svobodného Československa, která má charakter jakéhosi exilového parlamentu. Pak přišel osmdesátý devátý rok a jako smršť se přivalila "sametová revoluce". A já jsem v té chvíli cítil, že když jsem věnoval své vlasti čtyřicet let - a nic mě k tomu nenutilo, jen pocit morální povinnosti -, je to příliš mnoho, abych teď přestál. A přišel jsem pokud možno co nejrychleji, abych věci sloužil a pomohl svými zkušenostmi tam, kde je potřeba.

- A jaké jsou vaše první dojmy z obrozujícího se Československa?

Víte, když člověk žije v exilu, chtít nechtít se mezi ním a starou vlastí otvírá propast. Historické hodiny se zastaví a ve vás zůstává přesně ten obraz domova, jaký byl, když jste ho opouštěl. Což je v mém případě před dvaceti lety. Na druhé straně ovšem dvacet let pobytu v naprosté demokracii a volnosti umožňuje člověku dívat se kriticky na to, co se mu odehrává před očima.

No, mé dojmy... Mně se to jeví tak, že jsme zaplatpánbůh vyhráli, na rozdíl od Rumunska nenásilnou formou, teď bude všechno dobré a tak dál, ale přílišný dopad na původce té čtyřicetileté katastrofy zatím nevidím. Naopak, komunisté si mnou ruce, nepřipouštějí si vůbec žádnou odpovědnost a říkají - výborně, jsme dál tady a dál to držíme v ruce. Je docela možné, že ještě hledají skulinku, jak by vývoj zabrzdlili či dokonce zvrátili. Přitom komunistická strana byla u moci čtyři desítky let a za tu dobu nedala zemi nic než diktaturu a teror a nedokázala nic než naprosto zbídačit hospodářství a dovést stát tam, kde teď je. A bude trvat dlouhou dobu, než se z toho tahle zem dostane. Proto si já osobně myslím, že si komunisté prakticky nezaslouží podílet se na dalším budování republiky, ale budme demokraté a nechme je, ať jsou tak silní a mají takový vliv, jaký si ve svobodných volbách získají.

Zcela jiná věc je ovšem Státní bezpečnost. Tady se musí postupovat s největší razancí. Je bezpodmínečně nutné okamžitě okleštit a zlikvidovat hegemonii tohoto aparátu. Pokud vláda nebude ochotná podniknout něco opravdu

účinného, pak se musí vyzvat veřejnost, aby nějak - třeba demonstracemi - tlačila na příslušná místa a vynutila si pořádek. Nehlásám žádné vyřizování účtů, vůbec ne. Mně jde naopak o dodržování zákona, což se tady čtyřicet let nedělo. Každý občan musí mít možnost pozorovat a kontrolovat činnost své policie. Hlavním úkolem policie přece je chránit veřejnost proti kriminalitě a ne tuto veřejnost svévolně šikanovat. Pro mě jako pro Američana je nepředstavitelné, že by mě nějaký polda zastavil a proháněl třeba kvůli rozbitým světlům na autě - - to může, až bude tma. Stejně tak perlustrace: "Předložte občanský průkaz!" To by ho v Americe snad zabili.

- Poslední otázka: co vás zatím během pobytu v Praze zaujalo, čili nějaký silný zážitek...

Včera jsem se dověděl v televizi, že bude zrušeno muzeum SNB. V roce 1988 si mě několikrát vzal na mušku novinář Rudého práva pan Kojzar a od něj jsem se dověděl, že mám v tomto muzeu svou vitrínu. Tak jsem se vypravil na prohlídku. V celém objektu byly jen dvě starší dámy - jedna důstojnice VB a druhá v civilu. Uvedl jsem se tím, že se jdu podívat, jak mě tady někde maj vycpanýho. Ty dvě dámy to strašně vyděsilo. Začaly mě uklidňovat, že tady už žádné vycpaniny nejsou, že už odklidili i toho psa... Říkám, že bych měl být někde mezi záškodníky, jméno jsem neprozradil. Důstojnice mě odvedla do příslušné sekce, kolem vystavených nožů a samopalů. V jedné vitrině čtyři automaty a ona povídá: "Tady jsou Mašínové." To mě zaujalo, protože oba bratry Mašíny znám a pokládám je za mimořádně statečné muže. O historii Mašínů se musí začít mluvit. To je celý rod, odbojáři, bez nadsázky pycha českého národa. No, ale šli jsme dál, prošli jsme všechno a já se nenašel. Projevil jsem zklamání: "Paní, já se tady nikde nevidím, já jsem Rambousek." A ukázalo se, že už tam skutečně nejsem. Po údajném zrušení StB moji vitrínu odstranili, spolu s vycpaným psem-majorem a dalšími exponáty. Nahradili nás aktuální tematikou - bojem proti drogám a kriminalitě. To byl první zážitek.

Tak jsem se doporučil a vyšel do ulic. Šel jsem ulicemi Prahy, která je vlastně mým rodným městem a já tady skoro čtyřicet let nebyl, protože jsem v roce 1948 odešel do emigrace, za rok mě zavřeli a vrátil jsem se až za patnáct let. Za čtyři roky jsem musel odejít znovu. Takže jsem prakticky v rodném městě cizincem. Ale neskládám ruce v klín. Je to tragédie, když vás rodná země nechce, ale co máte dělat, když nejste havran nebo slon, nežijete sto padesát let a patnáct roků kriminálu bohatě stačí. Byla to Amerika, která mě bez použití přijala a měžu Spojené státy přirovnat k dobré manželce. Nicméně uhlé republiku беру pořád jako svoji matku. Jsem tady a jsem kdykoli připraven jí pomoci.

- Děkuji vám za rozhovor.

(il)

**nezávislé
tiskové
středisko
N · T · S**

(Informační servis, vydává NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO: Michal Blažek, Jan Brabec, Marie Divišová, Jan Hrablna, Ivan Lamper, Zbyněk Petráček, Jan Ruml, Ondřej Ryd, Jan Slovák, Jaroslav Spurný, Miroslav Šimáček, Petruška Šustrová, Jáchym Topol, Martin Welss, Josef Zajíček.

Středisko vzniklo 18.11.sloučením redakcí REVOLVER REVUE a SPORTU. Během dvou dnů se k němu přidalo množství dobrovolných spolupracovníků, které z technických důvodů nelze jmenovat všechny, avšak bez nichž by naše práce nebyla realizovatelná. Redakce děkuje všem, kteří se naší práce účastní a podporují ji.

Adresa: BOLZANOVA 7, PRAHA 1, tel.22 19 60 nebo 22 17 26, fax: 222 304)

Uzávěrka čísla 41 14.1., 21.00